

પૂજ્ય મુનિરાજ શ્રી પુત્રભવ્યંદ્રજી સ્મારક મણિકા ૪ થી

ધાર્મિક બાળપોથી-સાર્થ

મુનિરાજ શ્રી પુત્રભવ્યંદ્રજી

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

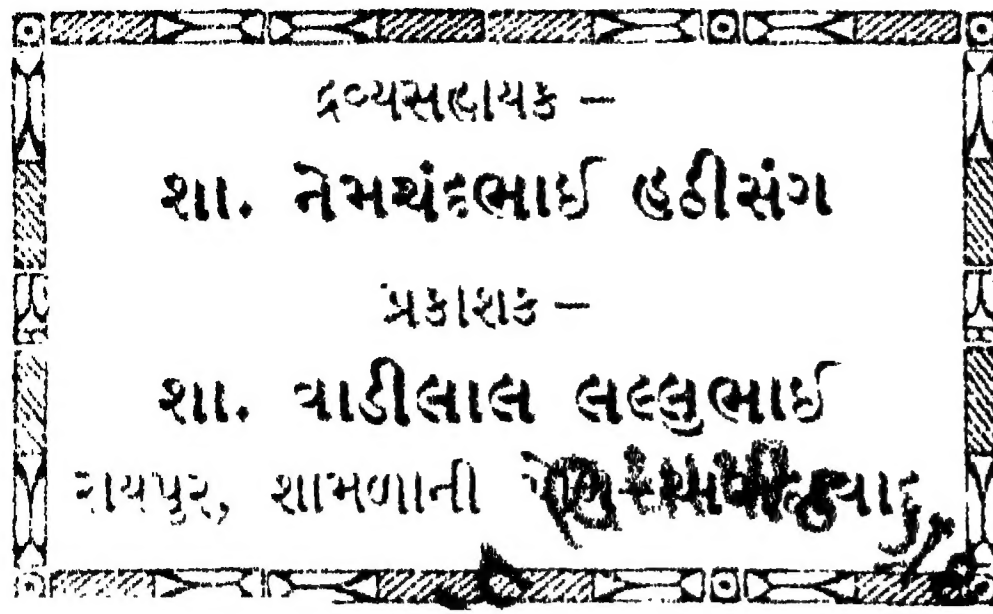
| ગજગતી કાપોગદ્દત વિભાગ |

અનુક્રમાંક ૧૫૩૬ વિમલ

ગ્રંથનામ દાનિઝી લાખપોદી. ૨૧.૬

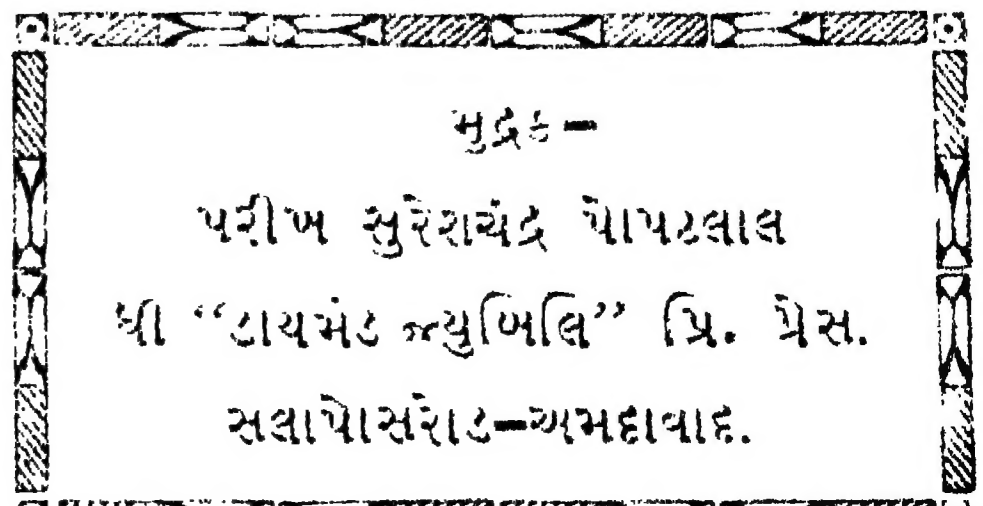
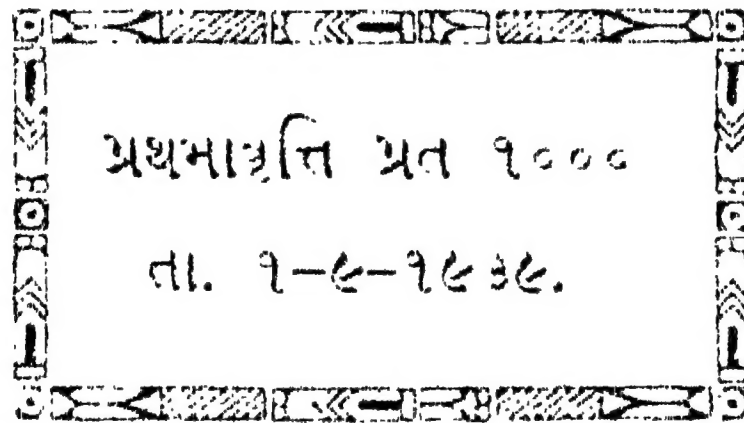
વર્ગાંક ૫૩૪:૫૨

दान	卐 सम्यग्दर्शनज्ञानचारित्राणि मोक्षमार्गः 卐	शील
卐 सं ज मे म हा सु र्यं 卐 सं सा नं म हा उ र्वं 卐	卐 णमोत्थुणं समणस्स भगवओ महावीरस्स 卐 卐 स्व. वाचनाचार्यश्रीकुशलचंद्रगणिवरेभ्यो नमः। 卐 पूज्य मुनिराजश्री पुनमयंद्रलु रमारु भणुके। ४थे। 卐 श्रीपार्श्वयंद्रगच्छीय— धार्मिक भाषणपैथी—सार्थ. संपादक तथा संशोधक— मुनिराजश्रीभासयंद्रलु महाराज. 卐 वि. सं. १९९५ ना जी. आ. वद २ शुकेवार. 卐 किं. पडन पाडन. 卐	卐 म न ए व म नु व्या णां का र णं वं ध मो क्ष योः 卐
भाव	卐 ज्ञान-क्रियाम्यां मोक्षः 卐	तप

સ્વ. શા. મયાભાઈ નેમચંદ તથા તેમના અનેવી
સ્વ. શા. ભાગીલાલ વાડીલાલના સ્મરણાર્થે બેટ.

પણ પોસ્ટખર્ચના બે ચાના મોકલવા.

ॐ

સ્વ. પ. પૂ. યોગપ્રેમી નિજાનન્દી ગુણનિધિ શાન્તમૂર્તિ-
મુનિરાજ શ્રી ૧૦૦૮ શ્રીપુનમચન્દ્રજી મહારાજ ।

卐

નમસ્તુભ્યં મુનીન્દ્રાય, આનૃચન્દ્રાંધ્રિસેવિને ।
ગુણિગણ્યગુણાધારા, -યાચાલ્લભ્યચારિણે ॥૬॥

卐

卐

તત્વાદ્યોષગુણાત્ વક્તું, દોષુષો મૈ મુરોડશ્મતા ।
તારામણ્ડલમંત્રેહ, યોડશ્નો ગણયિતું શ્રમઃ ? ॥૨॥

卐

દશાશ્રીમાળી વાળીયા, પિતાશ્રી મળત્તમાઈ, માતૃશ્રી સુંદરમાઈ.
જન્મ વિ. સં. ૧૬૨૬ના પોપ માસમાં ગામ દુદાપુર (ધાંગધા રોડેટ).
દીક્ષા વિ. સં. ૧૯૫૬ના માગસર સુદ ૧૦ ગુરૂ, ગામ મોટી આખર (કચ્છ).
સ્વર્ગવાસ વિ. સં. ૧૯૮૦ના આસો વદ ૨ મેળ, શામળાની પોળ-અમદાવાદ.

卐 સમર્પણ - પત્ર. 卐

સ્વર્ગસ્થ પરમપૂજ્ય ભારતભૂષણ સર્વપ્રિય
ગીતાર્થ સુવિહિતશિરોમણિ સ્વપરસમયપારગામી
સુપ્રસિદ્ધ જૈનાચાર્ય શ્રી ૧૦૦૮ શ્રી બ્રાહ્મચંદ્રસૂ-
રીશ્વર (ભાઈચંદ્રજી મહારાજના) સુશિષ્યશિરો-
મણિ આર્યચારિત્રધારક પ્રવચનપ્રભાવક શાંતિપ્રિય
પ્રાતઃસ્મરણીય સ્વર્ગસ્થ પરમપૂજ્ય શાંતમૂર્તિ-

મુનિરાજશ્રી ૧૦૦૮ શ્રી પુનમચંદ્રજી મહારાજ !

આપશ્રીએ આપના ચારિત્રબળથી, નમ્રતાથી,
સરળતાથી, સમભાવથી અને ધર્મનિષ્ઠાથી અનેક ભવિ-
જીવોને ધર્મનો પ્રતિબોધ કરી સન્માર્ગે દોર્યા છે
અને અમને પણ આપે જૈનભાગવતી દીક્ષા આપી
અમારા જીવનને સન્માર્ગે પ્રેરણા આપી આભારી
કર્યા છે. તેથી આપશ્રીના અત્યુત્તમગુણોવડે આક-
ષિત થઈ આપ ગુરુદેવના સદ્ગુણોનું સદા સ્મરણ
રહે તે હેતુથી આ લઘુપુસ્તક સમર્પણ કરી પરમ
આનંદ પામીએ છીએ અને આપના અમર આત્માને
શાંતિ ઇચ્છીએ છીએ.

આપના ચરણકમળના ઉપાસકો -

મુનિ કૃપાચંદ્ર તથા મુનિ બાલચંદ્ર

શ્રીસરસ્વતી-સ્તુતિ.

(અષ્ટપદી શ્લોક)

શ્વેતપદ્માસના દેવી, શ્વેતપદ્મોપશોભિતા,
શ્વેતાંબરધરા દેવી, શ્વેત-ગંધાનુલેપના;
અર્ચિતા મુનિભિઃ સર્વે, ઋષિભિઃ સ્તૂયતે સદા,
એવં ધ્યાત્વા સદા દેવીં, વાંછિતં લભતે નરઃ. ૧

卐

શ્રીસદ્ગુરુ-સ્તુતિ.

(માલિની સંહ)

ઉદય-શિખરિ-ચંદ્રાઃ સદ્વચોંભોધિ-ચંદ્રાઃ,
સુકૃત-કુમુદ-ચંદ્રા ધ્વાંત-વિધ્વંસ-ચંદ્રાઃ;
કુમત-નલિનચંદ્રાઃ શ્રીર્તિ-વિખ્યાત-ચંદ્રાઃ,
પ્રમદ-જનન-ચંદ્રાઃ શ્રેયસે પાર્શ્વચંદ્રાઃ. ૧
શ્રેયસે ભ્રાતૃચંદ્રાઃ.

卐

શ્રીપૂજ્યાઃ પાર્શ્વચંદ્રા જિનપતિસદૃશા માર્ગદા માર્ગસંસ્થાઃ,
શુદ્ધાચારા ચતીશા વ્રતસમિતિરતા જ્ઞાનદા જ્ઞાનવંતઃ;
દૃષ્ટ્વા તાન્ મર્ત્યલોકે નૃપસુરમહિતા વંદનાર્થં સુરૈર્દ્રે-
રાહુતાઃ સ્વર્ગલોકે ભવભયહરણાઃ શાંતિદા મે ભવંતુ. ૧

માસ્તરને સૂચના.

૧ બાળકોને જેમ બને તેમ સૂત્રો (મૂળ) શુદ્ધ શીખવવાં, ઠબ પૂર્વક શુદ્ધ ઉચ્ચાર કરાવવો, ભલે થોડું ચલાવાય પણ તે સદાને માટે ટકી રહે તેવું શીખવવું અને જ્યાં સુધી પાઠનો શુદ્ધ ઉચ્ચાર બાળક ન કરી શકે ત્યાં સુધી તેને પાઠ વંચાવવો.

૨ વિધિઓ મોઢે કરાવવી ને તેનો અમલ પણ કરાવવો.

૩ ત્યાર પછી સૂત્રોના અર્થ-વાક્યાર્થ ધરાવવા, જે સૂત્ર ચાલતું હોય તેનો ભાવાર્થ સમજાવવો, સૂત્રનાં મૂળનામ વગેરે બોલાવતા રહેવું અને છંદો પણ મોઢે કરાવવા-વારા ફરતી બોલાવવા.

૪ સામાન્ય જ્ઞાનના પાઠો વંચાવી તેનું રહસ્ય તેમના મગજમાં ઠસાવવું ને તે પાઠો મોઢે કરાવવા.

૫ એકમ આદિ દિવસે નવો પાઠ ન ચલાવવો પણ ચાલેલા વિષયો પ્રશ્નો પૂછી કે સૂત્રો બોલાવી ખૂબ દઢ કરાવવા.

૬ ‘બાળકોને સૂચના’ મુજબ જરૂર દેવ પડાવવી અને તેનો અમલ પણ કરાવવો. પ્રેમથી કામ લેવું.

૭ આ બુક ચાર માસમાં ત્રણ વખત ફરી ફરી ચલાવવી જેથી તેનું એવું જ્ઞાન દઢ થઈ જાય કે જે નામની પેઠે જીંદગી સુધી બૂલાય નહિ.

બાળકોને સૂચના.

ચોપડી પ્રમુખ જ્ઞાનની અને વિદ્યાગુરૂ આદિ જ્ઞાનીઓની આશાતના (અપમાન) કરવાથી જ્ઞાનાવરણ કર્મ અંધાર

છે તેથી આ ભવમાં ઘણી મહેનત કરવા છતાં વિધા ચડતી નથી અને પરભવમાં પણ આંધળા, પાંગળા, બોળડા, બહેરા ને મૂંગા પ્રમુખના અવતાર લેવા પડે છે. માટે—

૧ ચોપડીને સાપડા વગેરે ઉપર મૂકી, બે હાથ જોડી, ચોપડીને તથા માસ્તરને નમન કરી ભણવા બેસવું ને એકચિત્તથી ભણવું.

૨ ચોપડીને જ્યાં ત્યાં જેમ તેમ રખડતી મૂકવી નહિ, અશુદ્ધ કે પરસેવાવાળા હાથે અડવું નહિ અને પગ પણ અડાડવો નહિ—જ્ઞાનની આશાતના કરવી નહિ.

૩ અપવિત્ર વસ્ત્રો પહેરી ભણવું નહિ.

૪ ચોપડીને મોઢાનું થૂંક ન ઉડે અને શ્વાસ પણ ન લાગે તે માટે મોં આડો રૂમાલ વગેરે રાખી ભણવું.

૫ પાઠશાળામાં દાર્ઘમસર હાજર થવું, માસ્તરની આજ્ઞા માનવી, મસ્તી તોફાન કરવાં નહિ અને વિનયથી પાઠ દેવો-લેવો. આ સૂચનાઓ તમારા ભલાને માટે છે.

સ્વ૦ પૂજ્ય જૈનાચાર્યશ્રીબ્રાહ્મચંદ્રમૂરીચરમુખ્ય-
શિષ્યરત્ન-પૂજ્ય મુનિરાજશ્રીપુનમચંદ્રજી મહા-
રાજના સ્મરણાર્થે પ્રસિદ્ધ થયેલા ગ્રંથ-મણકા-

- ૧ શ્રાવક-શ્રાવિકાનો ધર્મ યાને ગૃહસ્થદીક્ષા.
- ૨ કર્મયોગ યાને પંચપ્રતિક્રમણસૂત્ર.
- ૩ ભક્તિયોગ યાને ચૈત્યવંદનાદિસંગ્રહ.
- ૪ ધાર્મિક બાળપોથી-સાર્ય.

૧ સ્વ૦ યુગપ્રધાનશ્રીપાર્શ્વચંદ્રસૂરીશ્વરદાદાનો છંદ.

શાંતિજિણુંદ પ્રણામ કરી, અહનિશ નિજચિત્ત પ્રમોદ ધરી;
 પાપ પડલ સવિ દૂર હરી, સૂરિપાર્શ્વચંદ્ર થવશું હરખ ભરી. ૧
 સૂરિશિરોમણિ જગ રાજે, જસુ સદ્ગુરૂ સાહુરચણ છાજે;
 વડતપગચ્છનાયક ગાજે, સવિ અરિયાણ કેરા દલભાજે. ૨
 શાસ્ત્ર સકલ લઘુપણે જાણે, વળી દેવ પ્રભાવે મેહુ આણે;
 રાયરાણા જેહને પ્રણમે, પૂજ આગળ હિયડે મદ નાણે. ૩
 શીખ લહી સદ્ગુરૂ પાસે, ગ્રહી સંજમ સમતા મનવાસે;
 ઉત્તમ લક્ષણ જસુ તનુ ભાસે, નરનારી ગુણ ગાવે રાસે. ૪
 ગુજગર મરૂ માલવ દેશે, પ્રતિખોધ્યા ભવિયણ ઉપદેશે;
 કુમતિ મિથ્યારવ ન રહે લેશે, જિન મારગ સુધો સમઠેશે. ૫
 નયર જોધાણે અનુક્રમે આવે, લહી અણુસણ સુરની ગતિ પાવે;
 સંઘ મળી પગલાં ઠાવે, જસુ જાત્રા દિશેદિસથી આવે. ૬
 પૂજ્ય બ્રહ્મ ભલી મહિમા પસરે, સેવક ધર કમલા કેલિ કરે;
 પરધળ પુણ્ય ભંડાર ભરે, જસુ કીરતિ ચિહ્નું દિશિ કાજ સરે. ૭
 આતુર અનતિ રોગ શોગ સમે, ભય સાત સહિ તતકાળ ગમે;
 અડવી પડ્યા જે પૂજણ નમે, તે કુશલ કહ્યાણે પંથ કમે. ૮
 જે ગુરૂ ચરણકમળ ધ્યાવે, સુત વંછે તે નર સુતપાવે;
 અષ્ટમહાસિદ્ધિ ધર લાવે, દુઃખસાવર ઉતરી તટ જાવે. ૯
 વયર વિરોધ સંતાપ ટળે, ગુરૂ સમર્થા વેરીનાં માન ગળે;
 નવિ ભૂત ન પ્રેત પિશાચ છળે, ગ્રહગોચર ભૂંડા જાય વિલે. ૧૦
 નયર જોધાણે શોભા સુણી, વળી નાગોર બીકાનેર પૂજ ઘણી;
 સાનિધ કરો પૂજ્ય સંઘ ભણી, મુનિમેઘરાજ ભણે સુખ લાભ ગણી.

સ્વ૦ યુગપ્રધાનશ્રીપાર્શ્વચંદ્રસૂરીશ્વરદાદાનો છંદ.

સૂરિપાર્શ્વચંદ્ર હુવા અવતારી, જેના નામ તણી મહિમા ભારી;
કષ્ટ ટળે મટે તાપ તપો, પૂજ્ય દાદાજીનો જાપ જપો. ૧
પૂજ્ય નામે સખ કષ્ટ ટળે, વળી ભૂત પ્રેત તો નાંહિ છળે;
મળે ન ચોર હોય ગપ્પચપો, પૂજ્ય દાદાજીનો જાપ જપો. ૨
લક્ષ્મી દિનદિન વધી જાવે, ચોર દુઃખનેડો તો નહિ આવે;
વેપારમેં હાવે બહુત નફો, પૂજ્ય દાદાજીનો જાપ જપો. ૩
અડયો કામ તો હોઈ જાવે, વળી બગડયો કામ તો બનજાવે;
બૂલચૂક નહિ હોય ડખો, પૂજ્ય દાદાજીનો જાપ જપો. ૪
રાજ કાજમેં તેજ રહે, વળી ખમાખમા સખલોક કહે;
આછિ જાયગા જાય રૂપો, પૂજ્ય દાદાજીનો જાપ જપો. ૫
પૂજ્યનામ તણે જેણે લીયો ચોટો, તેને કદિ નહિ આવે તોટો;
ઘર ઘર ખારણે કાંઈ તપો, પૂજ્ય દાદાજીનો જાપ જપો. ૬
એક માળાકો નિત્ય નેમ રખો, કોઈ વાત તણે નહિ હોય ધખો;
ખાલી વિમાસ ચોર ટળે જીસપો, પૂજ્ય દાદાજીનો જાપ જપો. ૭
સ્વગચ્છતણી પ્રતિપાળ કરે, મુનિરામ સદા તુમ ધ્યાન ધરે;
કોઈ પ્રત્યક્ષ વાત નહિ ઉથપો, પૂજ્ય દાદાજીનો જાપ જપો. ૮

૨ સ્વ૦ ભારતભૂપણશ્રીબ્રાતૃચંદ્રસૂરીશ્વરનો છંદ.

શ્રીપાર્શ્વચંદ્રસૂરીંદ નાગપુરીંદ તપગણુનભમણિ,
તસ પટ પરંપર ગણુધુરંધર હેમચંદ્રસૂરિ ગુણી;
નિર્ઘેય ગુરૂ તસ પાટ રાજે આજ ગાજે મુનિવરા,
ભવિ ! ભક્તિભાવે નમો નિશદિન બ્રાતૃચંદ્રસૂરીશ્વરા. ૧

છે શાંત દાંત મહાંત કિરિયા—પાત્ર સમતા સાગર,
 પાંડિત પ્રવર વિદ્વાન્ બુદ્ધિનિધાન વિદ્યા આગર;
 અધ્યોધવારક મહાપ્રભાવક ધર્મધોરી ધુરંધરા, ભવિં ૨
 છે ભવ્યઆકૃતિ ધર્મમૂર્તિ પ્રભુતુલ્ય મનોવૃત્તિ,
 તપતેજ દીપે કદિ ન છીપે ભાગ્યની ચઢતી રતી;
 વળી શરદશશિસમ સૌમ્યકાંતિ શાંતિવાન શુભંકર, ભવિં ૩
 ગુરુ ગચ્છનાયક જ્ઞાનદાયક સંઘમાં લાયક મુદ્દા,
 ગતરાગરોષ ન દોષ જરીએ તોપસુખદુઃખમાં સદા;
 છત્રીશ ગુણગણયુક્ત સૂરીશ્વર ચરણગુણથી અલંકર્યા, ભવિં ૪
 જિનભાણુ અસ્ત થતાં સૂરીશ્વર જ્ઞાનદીપ પ્રકાશતા,
 મિથ્યાંધકાર વિકાર ટાળી ભવિકજન પ્રતિબોધતા;
 શુભચંદ્ર સાંકળચંદ્ર કહે પાવનકરી ભારત ધરા, ભવિં ૫

卐

૩ સ્વં શાંતમૂર્તિશ્રીપુનમચંદ્રમુનીશ્વરનો છંદ.

(હરિગીત છંદ)

શ્રીપાર્શ્વચંદ્રસૂરીશગચ્છે ભ્રાતૃચંદ્રસૂરીશ્વર,
 અધુના જિરાળે સ્વર્ગમાં જે ધર્મવીર ધુરંધર;
 તસ શિષ્ય પુનમચંદ્રજી વ્રત પંચ મહા પાળે સદા,
 નિવ્રંથ ચરણ રસિક સમય પ્રમાદ નવ સેવે કદા. ૧
 જસ રાગદ્વેષ ન લેશ મમતા—વારી સમતા આદરી,
 ષટ્કાય ગોકુળ પાળવા મુનિ—વેષ લીધો ભય હરી;
 સગવીસ ગુણ પાળે સદા વળી દોષ અષ્ટાદશ હર્યા,
 અણુગાર સંયમભાર સત્તર—પ્રકાર જેણે શિર ધર્યા. ૨

વિચરી વસુધામાં કરે ઉપકાર ભવી નરનારને,
 છે તરણુ તારણુ દુષ્ણનિવારણુ વારતા સંસારને;
 તસ પાદપંકજ મનમધુકર સકળ સંઘ મોહી રહ્યો,
 ગુરુરાજ શીતળછાય ભવવન ભેટતાં હરણિત થયો. ૩

સ્વ. શાંતમૂર્તિશ્રીપુનમચંદ્રમુનીશ્વરનો છંદ.

(સુંદર સામળીઆ—એ દેશીમાં)

ગુરુ ગુણહરીયા, રત્નત્રયી અનુસરીયા;
 ગુરુ ગુણહરીયા, સમતાજ્ઞા ભરીયા;
 મહાપ્રત-વેલ ઉદ્ધરીયા (૨) ગુરુ ૦ ૧
 બ્રાત્રચંદ્રસૂરિ અંતેવાસી, પુનમચંદ્ર મુનિગુણ્યાસી;
 જ્ઞાન-ધ્યાનમાં બુદ્ધિવિકાસી, સમતાધરી કરી મમતાદાસી;
 ભવિજન બોધિ ઉદ્ધરીયા (૨) ગુરુ ૦ ૨
 પંચમહાપ્રતધારસોભાગી, નિર્ઐયમુનિ એ ત્યાગી વિરાગી;
 અભિનવજ્ઞાનથકી લય લાગી, ચરણકરણ પ્રતધાર નિરાગી;
 બાલચંદ્ર દુઃખ હરીયા (૨) ગુરુ ૦ ૩

શાંતિદા મે ભવંતુ, તુષ્ટિદા મે ભવંતુ, પુષ્ટિદા મે ભવંતુ.
 બોલો શ્રીવીતરાગદેવકી જય. બોલો શ્રીસદ્ગુરુકી જય.
 બોલો શ્રીજૈનધર્મકી જય. બોલો શ્રીશાસનદેવકી જય.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

શ્રીમંઘમ્ય કલ્યાણાય ભવતુ ।

卐 ભગવાન્ મહાવીરનો સંદેશ 卐

૧ આત્મશ્રદ્ધા, આત્મજ્ઞાન અને આત્મસંયમ એ ત્રણ સદ્ગુણોથી મોક્ષની પ્રાપ્તિ કરી શકાય છે માટે તે મેળવવા પુરૂષાર્થ કરો.

૨ ‘અહિંસા પરમો ધર્મ’ એ મહાવાક્યને તમારા હૃદયમાં કેતરી રાખી જગતના તમામ પ્રાણીઓ તરફ પ્રેમથી વર્તો.

૩ પોતાના કલ્યાણનો આધાર બહારની કેઈ પણ શક્તિ ઉપર નથી પણ આત્મશક્તિ ઉપર છે એમ માનો.

૪ દુન્યવી કેઈપણ વસ્તુમાં વાસ્તવિક સુખ નથી પણ તે સુખ અંતરમાં છે એમ સ્વીકારો.

૫ જીંદગી ટુંકી છે ને ઉપાધિ બહુ છે માટે જલદી સ્વકર્તવ્ય-પરાયણ થાઓ.

૬ આયુષ્યનો એક ક્ષણનો પણ ભરોશો ન રાખો.

૭ આત્મા છે, કર્મ છે, પરમેશ્વર છે, મુક્તિ છે, પુણ્ય છે, પાપ છે અને પુનર્જન્મ પણ છે તે સત્ય માનો.

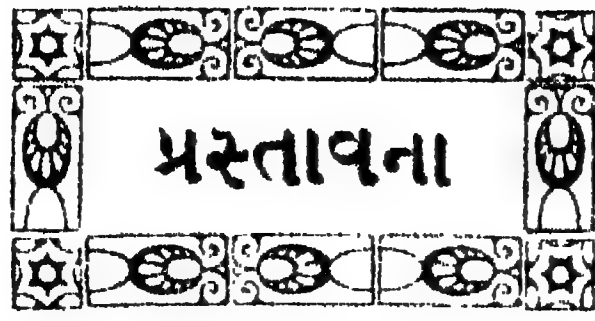
૮ ઈષ્ટમાં ઈષ્ટ કર્તવ્ય આત્મજ્ઞાન છે એમ સમજો.

૯ અજ્ઞાનતા એજ પાપ છે માટે જ્ઞાન મેળવો અને દુઃખ એ ભૂલની શિક્ષા છે માટે નવી ભૂલ કરતાં અટકો.

આભાર-દર્શન

આજે અમે શાસનપ્રેમીઓના કરકમળમાં આ છુક આપવા ભાગ્યશાળી થયા છીએ તે માટે પ્રેરક પ. પ. મુનિરાજ શ્રી જગતચંદ્ર મ. નો. પ. પ. મુનિરાજ શ્રી કૃપાચંદ્ર મ. નો તથા સંપાદક પ. પ. મુનિરાજ શ્રીબાલચંદ્ર મં નો અત્યંત ઉપકાર માનીએ છીએ કારણકે તેઓશ્રીએ પાતાનો કિંમતી સમયનો ભાગ આપી પ્રેસકાપી તૈયાર કરવામાં અને ગેલીઓ આદિ સુધારવામાં ખુબ જાહેમત ઉઠાવી છે. તેમજ શા. નેમચંદ્રભાઈ હાસિંગ તરફથી ૭૫૦ નકલો અને ગેવાભાવી મુનિ શ્રી વિદ્યાચંદ્ર મ. ના ઉપદેશથી ગાંધુનિવાસી સ્વ. શા. ચુનીલાલભાઈ અમુલખના સુપુત્રો તરફથી ૨૫૦ નકલો છપાવવામાં આવી છે અને તે શાસનપ્રેમીઓને ભેટ તરીકે આપવાની છે જેથી તેમને ધન્યવાદ આપીએ છીએ તે આવી ઉદારવૃત્તિ હરદમેશ તેમની રહે એમ ઇચ્છીએ છીએ. જ્ઞાનદાન જેવું કોઈ દાન નથી અને જ્ઞાનની વૃદ્ધિ થવાનું મુખ્ય સાધન ઉપયોગી પુસ્તકો છે, તે ખરીદવાની સર્વ મનુષ્યોની સ્થિતિ હોતી નથી તેથી આવા ધાર્મિક પુસ્તકો ઉદાર ગૃહસ્થોની મદદથી છપાવી યોગ્ય હોવાને વિના મૂલ્યે 'ભેટ' આપવાથી વળેા સારો લાભ પ્રાપ્ત કરી શકાય છે.

અંતમાં મહેસાણા શ્રીજૈનચેયરકર મંડળ, ધો 'ડાયમંડ ન્યુપિલી' પ્રિ. પ્રેસના માલીક, તથા ભાઈ આશાભાઈ મોહનલાલ શાહ અને બીજાઓએ જેમણે પ્રત્યક્ષ કે પરોક્ષ સહાય કે સલાહ આપી હોય તે બધાનો અંતઃકરણથી આભાર માની વિરમીએ છીએ.

હાલમાં જે સ્થળે સ્થળે જૈનપાઠશાળાઓ અને કન્યાશાળાઓ સ્થાપવામાં આવે છે, તે ભવિષ્યને માટે આપણા ઉદ્યનું શુભચિન્હ છે. જૈનકુળમાં ઉત્પન્ન થયેલા દરેક મનુષ્યનું કર્તવ્ય છે કે તેમણે ચૈત્યવંદન, ગુરૂવંદન અને સામાયિક વગેરે આવશ્યક ક્રિયાઓ રોજ કરવીજ નોંધએ અને તે દરેકને કંઠસ્થ હોવીજ નોંધએ પણ હાલના કાળમાં તે વસ્તુના લક્ષ્યને મૂલાતું હોવાથીજ આવા પુસ્તકની ઉત્પત્તિ કરવાની જરૂર રહે છે છતાંદિ હેતુને ધ્યાનમાં લઈ પ.પ. મુનિરાજ શ્રીજગતચંદ્ર મહારાજ તથા પ. પ. મુનિરાજ શ્રીકૃપાચંદ્ર મહારાજની પવિત્ર પ્રેરણાથી અને પ. પ. મુનિરાજ શ્રીબાલચંદ્ર મહારાજના આત્મભાગથી આ પુસ્તક મુદ્રિત થયું છે આ બુકમાં ત્રણ વિભાગ પાડવામાં આવ્યા છે—મુત્રવિભાગ, અર્થવિભાગ અને સામાન્ય જ્ઞાનવિભાગ તેમાં સામાયિક, ચૈત્યવંદન અને ગુરૂવંદનના મંત્રા આપેલા છે અને તેના અર્થ પણ સરળભાષામાં આપવામાં આવ્યા છે. વિશેષ ખીના અનુક્રમણિકાથી જાણવી. આ બુકનો શાસન-માર્ગ લાભ લઈ સ્વકાયજીવન સાકલ્ય કરશે એવી આશા રાખું છું. શા. વાહીલાલભાઈ લલ્લુભાઈ એક સેવાભાવી પુરુષ છે, તેઓ પૂજ્ય સાધુ—સાધ્વીની સેવાનો તેમજ ઉપાશ્રય સંબંધી કામકાજનો નિઃસ્વાર્થપણે લાભ લઈ રહ્યા છે. છેવટ મતિદોષ, દટિદોષાદિથી ભૂલચૂક કે અશુદ્ધિ જોવામાં આવે તો તે સુધારીને વાંચવા ભળવાની ભલામણ કરી વિરમું છું.

સં. ૧૯૯૫ ખી. શ્રા. સુ. ૧૫ }
શામળાનીપોળ અમદાવાદ }

સેવક—
આશાભાઈ મોહનલાલ શાહ

અનુક્રમણિકા.

૧ મૂળસૂત્ર-વિભાગ.

વિષય	પાનું
નવકાર (પંચમંગલ) સૂત્ર ...	૧
પંચિદિય (ગુરુસ્થાપના) સૂત્ર ...	૧
ખમાસમણ (પ્રણિપાત) સૂત્ર ...	૨
દારિયાવહી-(પ્રાયશ્ચિત્ત) સૂત્ર...	૨
તસ્મ ઉત્તરી-સૂત્ર ...	૩
અત્તથ-સૂત્ર ...	૩
લોગસ્મ-સૂત્ર ...	૪
મુદપત્તિના ૫૦ ઓત્ર ...	૫
કરેમિ ભંતે ! સૂત્ર ...	૬
સામાયિક પારવાનું સૂત્ર ...	૧૫
સામાયિક લેવાની વિધિ ...	૭
સામાયિક પારવાની વિધિ ...	૯

પ્રભુ-દર્શન-ભાવના (દોહરા)	૧૦
પ્રભુ-દર્શન-સ્તુતિ ...	૧૦
શ્રીઅરિદંતદેવ-ચૈત્યવંદન ...	૧૧
જંકિંચિ-સૂત્ર ...	૧૧
નમોત્યુણું-સૂત્ર ...	૧૨
ગ્નવંતિ-ગ્નવંત ઐ ગાથા ...	૧૩
શ્રીચિંતામણિ-પાર્શ્વનાથજીનું સ્તવન ...	૧૩
વિશેષ જિનેશ્વર-વંદન ...	૧૪
જય વીયરાય (પ્રભુપ્રાર્થના) સૂત્ર ...	૧૪
સવ્વલોએ (ચૈત્યસ્તવ) સૂત્ર...	૧૫
શ્રીઅરિદંતદેવની થોય ...	૧૫

ચૈત્યવંદન-વિધિ	૧૬
--------------------	-----	-----	-----	-----	----

❧

ગુરુને સુખસાતા પૂછવાનો પાઠ	૧૭
અબ્હુદ્ધિઓ (ગુરુખામણા) સુત્ર	૧૭
સુનિવંદન-વિધિ...	૧૮

૨ અર્થ-વિભાગ

૧ નવકારના અર્થ	૧૯
૨ પંચિદિયના અર્થ	૨૦
૩ ખમાસમણના અર્થ	૨૦
૪ ધરિયાવડીના અર્થ	૨૧
૫ તરસ ઉત્તરીના અર્થ	૨૩
૬ અન્નતથના અર્થ	૨૩
૭ લોગરસના અર્થ	૨૫
૮ કરેમિ ભંતેના અર્થ	૨૭
૯ સામાન્યવચનુત્તોના અર્થ	૨૮

❧

૧ જંકિયિના અર્થ	૨૮
૨ નમોત્યુણના અર્થ	૨૯
૩ જવંતિ-જવંતના અર્થ	૩૪
૪ જય વીયરાયના અર્થ	૩૫
૫ સુવ્વલોએના અર્થ	૩૭

❧

૧ ઇચ્છકાર ભગવન્ના અર્થ	૩૮
૨ અબ્હુદ્ધિઓના અર્થ	૩૯

૩ સામાન્ય જ્ઞાન-વિભાગ

પાઠ ૧ લો તીર્થકર ભગવાન	૪૦
તીર્થકર-યંત્ર	૪૧
પાઠ ૨ જો પ્રભુદર્શન તથા ગુરુદર્શન	૪૨

પાઠ ૩ જો નવપદ, નવપદ-ચંત્ર	૪૩
પાઠ ૪ થો સામાયિક	૪૪
પાઠ ૫ મો કાઠિસગ્ગના ૧૬ આગાર	૪૪
પાઠ ૬ ફો ઉપકરણ	૪૫
પાઠ ૭ મો આવકનાં આરત	૪૬
પાઠ ૮ મો શીખામણના બોલ	૪૭
સૂત્રોના ટૂંક ભાવાર્થ	૪૯
સામાયિકના ૩૨ દોષ	૫૪
સામાયિકના પાંચ અતિચાર	૫૯
છૂટક સ્તવનો	૬૦

શુદ્ધિપત્રક

પાત્રું	લીટી	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૮	૧૭	કાઠિ	કાઠિ
૧૮	૧૩	પાત્રવાદ	પાત્રત્વાદ
૨૨	૧	વિરાહિયા	વિરાહિયા
૩૫	૫	સિદ્ધા	સિદ્ધી
૩૯	૨૧	આચર વા	આચર વા
૪૧	૬	સિદ્ધાથી	સિદ્ધાર્થી
૪૧	૧૧	કચ પક્ષી	કૌચ પક્ષી
૪૨	૮	ફમ	ફર્મ
૫૦	૪	સત્રામાં	સૂત્રામાં
૫૫	૧૯	ગવ	ગર્વ
૫૮	૨૦	બેહલા	બેહલા

આ બુકમાં બહુશ્રુતોના આશયવિરુદ્ધ કાંઈપણ લખાયું
હોય તો તે સંબંધી મિથ્યાદુષ્ટ દર્શિયું.

જૈનધર્મોપાસક — મુનિ બાલચંદ્ર

સ્વ. મયાભાઈ નેમચંદ શાહ.

(રાયપુર, શામળાની પોળ-અમદાવાદ.)

જન્મ વિ. સં. ૧૯૬૫ ના માગશાખ ૧૫

અવસાન વિ. સં. ૧૯૯૧ ના વૈશાખ વદ ૧૪

આ ગંધુ ધર્મપ્રેમા, નિયમધારી, સેવાભાવી સદ્ગુણી ને દેશસેવક હતા. ૨૬-૨૭ વર્ષની નાની વયમાં વૈશાખ વદ ૧૪ સે પંચત્ય પામ્યા છે. આવા મરણા સંસારની અનિત્યતાના ખાસ સૂચક છે. તેમનો અભાવ થયાથી તેમના પિતાશ્રી નેમચંદભાઈ, માતૃશ્રી મળીયાઈ, ચિ. હસમુખભાઈ તથા ધર્મપત્ની ગજાયાઈને ધ્યેય ત્રિલગીરીને અંગે અમે અંતઃકરણથી દિલાસો આપીએ છીએ અને તેમના આત્માને શાંતિ પ્રાપ્ત થાઓ એમ પ્રાર્થીએ છીએ.

પ્ર.

સ્વ. ભોગીલાલ વાડીલાલ શાહ.

(નાગછ બુદસ્તી પોળ-અમદાવાદ.)

જન્મ વિ. સં. ૧૯૧૦ ના આસો વદ ૩

અવસાન વિ. સં. ૧૯૨૫ ના જ્યેષ્ઠ સુદ ૬

આ ગંધુ દેવગુહભક્તિદાનક, ધર્મપ્રેમી ને સદગુણી હતા. ૩૪-૩૫ વર્ષની નાની ઉંમરમાં અવસાન પામ્યા હે. તેમના વિયોગથી તેમના પિતાશ્રી વાડીલાલભાઈ, માતૃશ્રી ચંચળબાઈ તથા ધર્મપત્ની હીરીબેન (તે સ્વ. શા. મયાભાઈ નેમચંદની બેન) ને પડેલી ન ખરાય તેવી ખામીને અંગે અમે અંતઃકરુણથી દિલાસા આપવા સાથે એમના આત્માને શાંતિ ઈચ્છીએ છીએ.

પ્ર.

પંચ-સમિત્યો તિગુત્તો,
છત્તીસ-ગુણો ગુરુ મજ્ઞ.

૨

૩. ખમાસમણ (પ્રણિપાત) સૂત્ર.

ધ્વંષ્ટામિ ખમાસમણો !
વંદિઉં જવણિજ્જાએ
નિસીહિઆએ
મત્થએણુ વંદામિ.

૪. ધરિયાવહી-સૂત્ર.

ધ્વંષ્ટાકારેણુ સંદિસહ ભગવન્ !
ધરિયાવહિયં પડિક્કમામિ ?
ધ્વંષ્ટં, ધ્વંષ્ટામિ પડિક્કમિઉં.
ધરિયાવહિયાએ વિરાહણાએ
ગમણાગમણે પાણુક્કમણે
ખીયક્કમણે હરિયક્કમણે
ઓસા-ઉત્તિંગ-પણુગ-દગ-
મટ્ટી-મક્કડા-સંતાણા-સંકમણે.
જે મે જીવા વિરાહિયા-
એગિંદિયા બેઠંદિયા તેઠંદિયા
ચઉરિંદિયા પંચિંદિયા.
અભિહયા વત્તિયા લેસિયા
સંધાઈયા સંધદિયા પરિયાવિયા

કિલામિયા ઉદવિયા ઠાણાઓ ઠાણું
સંકામિયા જીવિયાઓ વવરોવિયા
તસ્સ મિચ્છા-મિ-દુક્કડં.

૫. તસ્સ ઉત્તરી-સૂત્ર.

તસ્સ ઉત્તરી-કરણેણું
પાયચ્છિત્ત-કરણેણું
વિસોહી-કરણેણું
વિસલ્લી-કરણેણું
પાવાણું કંમાણું નિગ્ધાયણુઠાએ
ઠામિ કાઉસ્સગ્ગં.

૬. અનત્થ-સૂત્ર.

અનત્થ ઊસ-સિએણું
નીસ-સિએણું ખાસિએણું
છીએણું જંભા-ધએણું
ઉદુએણું વાયનિસગ્ગેણું
ભમલીએ પિત્ત-મુચ્છાએ.
સુહુમેહિ અંગ-સંચાલેહિ
સુહુમેહિ ખેલ-સંચાલેહિ
સુહુમેહિ દિહિ-સંચાલેહિ
એવ-માધએહિ આગારેહિ
અભગ્ગો અવિરાહિઓ

હુજ્જ મે કાઉસ્સગ્ગો.
 જવ અરિહંતાણું ભગવંતાણું
 નમુક્કારેણું ન પારેમિ
 તાવ કાયં ઠાણેણું મોણેણું
 ઝાણેણું અપ્પાણું વોસિરામિ.

૭. લોગસ્સ-મૂત્ર.

લોગસ્સ ઉજ્જેઅ-ગરે,
 ધમ્મ-તિત્થયરે જિણે;
 અરિહંતે કિત્તઠ્ઠસ્સં,
 ચઉવીસંપિ કેવલી. ૧
 ઉસભ-મજિઅં ચ વંદે,
 સંભવ-મભિનંદણું ચ સુમઠં ચ;
 પઉમપ્પહં સુપાસં,
 જિણું ચ ચંદપ્પહં વંદે. ૨
 સુવિહિં ચ પુપ્ફદંતં,
 સીયલ-સિજ્જંસ-વાસુપુજ્જં ચ;
 વિમલ-મણંતં ચ જિણું,
 ધમ્મં સંતિં ચ વંદામિ. ૩
 કુંથું અરં ચ મલ્લિં,
 વંદે મુણિસુન્વયં નમિજિણું ચ;
 વંદામિ-રિહ-નેમિં,
 પાસં તહ વદ્ધમાણું ચ. ૪

એવં મયે અભિયુઆ,
વિહુય-રયમલા પહીણુ-જર-મરણા;
ચઉવીસંપિ જિણુવરા,
તિથયરા મે પસીયંતુ. ૫

કિત્તિય-વંદિય-મહિયા,
જે એ લોગસસ ઉત્તમા સિધ્ધા;
આરૂગ-બોહિલાભં,
સમાહિવર-મુત્તમં દિંતુ. ૬

ચંદેસુ નિંમલયરા,
આઈચેસુ અહિયં પયાસયરા;
સાગરવર-ગંભીરા,
સિધ્ધા સિધ્ધિં મમ દિસંતુ. ૭

૮. મુહપત્તિના ૫૦ બોલ.

૧ સમકિતમૂલ નિર્મલદષ્ટે જીવ જોઈ જયણા કરેં.

(આ બોલથી મુહપત્તિ જોઈ જવી)

૩ સમકિત મોહનીય-મિશ્રમોહનીય-

મિથ્યાત્વમોહનીય-પરિહરેં.

૩ કામરાગ-સ્નેહરાગ-દષ્ટિરાગ-પરિહરેં.

(આ છ બોલ મુહપત્તિ ફેરવતાં બોલવા)

૩ સુદેવ-સુગુર-સુધર્મ-આદરેં (જમણા હાથમાં લઈ જતાં).

૩ કુદેવ-કુગુર-કુધર્મ-પરિહરેં (જમણા હાથથી દૂર કરતાં).

૩ જ્ઞાન-દર્શન-ચારિત્ર-આદરેં. (ડાબે હાથે પકડેલેલતાં).

- ૩ જ્ઞાનવિરાધના-દર્શનવિરાધના-
ચારિત્રવિરાધના-પરિહરં. (")
- ૩ મનોગુપ્તિ-વચનગુપ્તિ-કાયગુપ્તિ-આદરં. (")
- ૩ મનોદંડ-વચનદંડ-કાયદંડ-પરિહરં. (")
- ૩ હાસ્ય-રતિ-અરતિ-પરિહરં. (")
- ૩ ભય-શોક-દુઃખ-પરિહરં. (જમણા હાથે પડિલેહતાં)
- ૩ કૃષ્ણલેશ્યા-નીલલેશ્યા-કાપોતલેશ્યા-પરિહરં. (મસ્તકે)
- ૩ રિધિગારવ-રસગારવ-સાતાગારવ-પરિહરં. (મુખે)
- ૩ માયાશલ્ય-નિયાણુશલ્ય-મિથ્યાત્વશલ્ય-
પરિહરં. (છાતીએ)
- ૨ ક્રોધ-માન-પરિહરં. (હાથે ખભે)
- ૨ માયા-લોભ-પરિહરં. (જમણે ખભે)
- ૬ પૃથ્વીકાય-અપ્કાય-તેડિકાય-વાડિકાય-
વનસ્પતિકાય-ત્રસકાય-વિરાધના પરિહરં. (પગે)

૯. કરેમિ ભંતે ! સૂત્ર.

(સામાયિક લેવાનું પરચખખાણુ)

કરેમિ ભંતે ! સામાઈયં

સાવજ્જં જોગં પરચખખામિ

જવ નિયમં પજ્જુવાસામિ

દુવિહં તિવિહેણું-

મણેણું વાયાએ કાએણું ન કરેમિ ન કારવેમિ.

તસ્સ ભંતે ! પડિક્કમામિ નિંદામિ ગરિહામિ
અપ્પાણું વોસિરામિ.

૧૦. સામાયિક પારવાનું સૂત્ર.

સામાધય-વયનુત્તો,

જવ મણે હોઈ નિયમ-સંનુત્તો;

છિન્નઈ અસુહં કંમં,

સામાધય-જતિઆ વારા. ૧

સામાધયમિ ઉ કચ્ચે,

સમણો ઇવ સાવચ્ચો હવઈ જમ્હા;

એચ્ચેણુ કારણેણું,

બહુસો સામાધયિં કુજ્જ. ૨

સામાયિકપ્રત વિધિચ્ચે લીધું,

વિધિચ્ચે પાર્યું, વિધિ કરતાં જે કોઈ અવિધિ આ-
શાતના હુઈ હોય તસ્સ મિચ્છામિદુક્કડં.

દશ મનના, દશ વચ્ચનના, આર કાયાના એવં-
કારે બત્તીશ દોષમાં જે કોઈ દોષ લાગ્યો હોય તે
સવિ હું મન વચ્ચન કાયાચ્ચે કરી મિચ્છામિદુક્કડં.

સામાયિક લેવાની વિધિ.

[પ્રથમ સામાયિક લેવા ઇચ્છનારે હાથ, પગ,
મોહું સાફ કરી ચોખ્ખાં કપડાં પહેરવાં. સ્થાપનાજી ન
હોય તો ઉંચે આસને (સાપડા વગેરે ઉપર)ચોપડી પ્રમુખ
મૂકી, ત્યાંથી થોડે છેટે જમીનને ચરવળાથી પુંજી

કટાસણું પાથરી તે ઉપર બેસી, બે હાથ જોડી અંગુઠા ને આંગળી વચ્ચે મુહપત્તિ મોઢા પાસે રાખી સ્થાપના સામે બન્ને હાથ રહેજ ઉંધા રાખી.]

(૧) ‘નવકાર’ અને ‘પંચિંદિય’ કહેવા વડે ગુરૂ-સ્થાપના કરવી (મુનિમહારાજ હોય તો ન કરવી.) પછી ‘અમાસમણુ’ દઈ ‘ઈરિયાવહી, તસ્સ ઉત્તરી, અન્નતથ ઉસસિએણુ’ કહી એક ‘લોગ-સ્સ’નો કે ચાર ‘નવકાર’નો કાઉસગ્ગ કરી ‘નમો અરિહંતાણુ’ બોલી કાઉસગ્ગ પારી ‘લોગસ્સ’ કહેવો.

(૨) પછી ‘અમાસમણુ’ દઈ આજ્ઞા માગવી કે ‘ઈચ્છાકારેણુ સંદિસહ ભગવન્ ! સામાયિક લેવા મુહપત્તિ પડિલેહું?’ ‘ઈચ્છ’ કહી ઉભડક આસને બેસી પચાસ બોલ ચિંતવવા સાથે મુહપત્તિ પડિલેહવી.

(૩) પછી ઉભા થઈ ‘અમાસમણુ’ દઈ આજ્ઞા માગવી કે ‘ઈચ્છાકારેણુ સંદિસહ ભગવન્ ! સામાયિક સંદિસાહું ?’ ‘ઈચ્છ’ કહી ‘અમાસમણુ’ દઈ ‘ઈચ્છાકારેણુ સંદિસહ ભગવન્ ! સામાયિક ઠાઉ ?’ ‘ઈચ્છ’ કહી ઉભા થઈ બે હાથ જોડી એક ‘નવકાર, ગણી ‘ઈચ્છકારી ભગવન્ ! પસાય કરી સામાયિક દંડક ઉચ્ચરાવોણુ’ એમ કહી ગુરૂ કે વડીલ પાસે અગર પોતે ‘કરેમિ ભંતે’ ઉચ્ચરવું.

(૪) પછી ‘અમાસમણુ’ દઈ ‘ઈચ્છાકારેણુ સંદિસહ ભગવન્ ! બેસણે સંદિસાહું ?’ બીજે અમાસમણે ‘ઈચ્છાકારેણુ સંદિસહ ભગવન્ ! બેસણે ઠાઉ ?’

(પછી બેસીને) ત્રીજે ખમાસમણે ‘ઘરઘાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ ! સજ્જાય સંદિસાહું ?’ ચોથે ખમાસમણે ‘ઘરઘાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ ! સજ્જાય કરં ? ઘરઘ’ કહી બે હાથ જોડી ત્રણ ‘નવકાર’ ગણવા.

(૫) પછી બે ઘડી (૪૮ મિનિટ) સુધી ધર્મનું પુસ્તક વાંચવું કે ધર્મનો પાઠ મોઢે કરવો અથવા નવકાર વાળી ગણવી-ધર્મધ્યાનમાં લીન થવું પણ વાતો કે મસ્તી-તોફાન ન કરવાં.

સામાયિક પારવાની વિધિ.

(૧) બે ઘડીનું સામાયિક પૂરું થતાં ચરવળો મુહપત્તિ લઈ ઉભા થઈ ‘ખમાસમણુ’ દઈ ‘ધારયાવહી, તસ્સ ઉત્તરી, અન્નત્થ ઉસસિએણુ’ કહી એક ‘લોગસ્સ’નો કે ચાર ‘નવકાર’નો કાઉત્સગ્ગ કરી પારીને ‘લોગસ્સ’ કહેવો.

(૨) પછી ‘ખમાસમણુ’ દઈ આજ્ઞા માગવી કે ‘ઘરઘાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ ! સામાયિક પારવા મુહપત્તિ પડિલેહું ? ઘરઘ’ કહી ઉભડક આસને બેસી મુહપત્તિ પડિલેહવી.

(૩) પછી ‘ખમાસમણુ’ દઈ ‘ઘરઘાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ ! સામાયિક પારં ?’ ‘યથાશક્તિ’ પછી ‘ખમાસમણુ’ દઈ ‘ઘરઘાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ ! સામાયિક પુરં ?’ ‘તહત્તિ’

(૪) પછી જમણો હાથ ચરવળા ઉપર સ્થાપી ડાબા હાથમાં મોઢા પાસે મુહપત્તિ રાખી એક ‘નવકાર’

ગણી 'સામાઈય-વયળુતો' કહી એ હાથ જોડી ત્રણ 'નવ-કાર' ગણવા. ઇતિ

卐

પ્રભુ-દર્શન-ભાવના.

(દોહરા)

- પ્રભુ દરિસન સુખ-સંપદા, પ્રભુ દરિસન નવનિધ;
પ્રભુ દરિસનથી પામીએ, સકલ પદારથ સિધ્ધ. ૧
- ભાવે ભાવના ભાવીએ, ભાવે દીજીએ દાન;
ભાવે જિનવર પૂજીએ, ભાવે કેવળજ્ઞાન. ૨
- જીવડા ! જિનવર પૂજીએ, પૂજનાં ફળ હોય;
રાજ નમે પ્રજ નમે, આણ ન લોપે કોય. ૩
- ફૂલડાં કેરા બાગમાં, બેઠા શ્રીજિનરાય;
જેમ તારામાં ચંદ્રમા, તેમ શોભે મહારાય. ૪
- ત્રિભુવન-નાયક તું ધણી, મહા મ્હોટો મહારાજ;
મ્હોટે પુણ્યે પામીયો, તુમ દરિસન હું આજ. ૫
- આજ મનોરથ સવિ ફળ્યા, પ્રગટયા પુણ્ય-કલોલ;
પાપ-કરમ દૂરે ટળ્યાં, નાઠાં દુઃખ-દંદોલ. ૬
- પંચમ કાળે પામવો, દુર્લભ પ્રભુ-દેહાર;
તોપણ તેહના નામનો, છે મ્હોટો આધાર. ૭

પ્રભુ-દર્શન-સ્તુતિ.

(અનુષ્ટુપ્ છંદ)

- અઘ મે સફલં જન્મ, અઘ મે સફલા ક્રિયા;
શુભ-દિનો-દયો-ખાકં, જિનેંદ્ર ! તવ દર્શનાત્. ૧

અન્યથા શરણું નાસ્તિ, ત્વમેવ શરણું મમ;
તસ્માત્ કારણ્ય-ભાવેન, રક્ષ રક્ષ જિનેશ્વર! . ૨

શ્રીઅરિહંતદેવ-ચૈત્યવંદન.

જય જય તું જિનરાજ આજ,
મળીયો મુજ સ્વામી;
અવિનાશી અકલંક રૂપ,
જગ જન વિસરામી. ૧

અજરામર જગદેવ તું,
મુજ અંતરજામી;
ચિદાનંદ ચેતન અચિત્ય,
શિવ-લીલા પામી. ૨

સિદ્ધ બુદ્ધ તુજ વંદતાંએ,
સકલ સિદ્ધિ વરબુદ્ધિ;
ચેતન પ્રભુ-ધ્યાને રમે,
પામે આતમ-રિદ્ધિ. ૩

૧. જંકિંચિ-સૂત્ર.

જં કિંચિ નામ-તિત્થં,
સગ્ગે પાયાસિ તિરિય-લોચંભિ;
જઠં જિણુ-ખિખાઠં,
તાઠં સંવાઠં વંદામિ. ૧

૨. નમોત્યુણું-સૂત્ર.

નમોત્યુણું અરિહંતાણું ભગવંતાણું.
 આર્ધમરાણું તિથ્યરાણું સયંસંબુધ્યાણું.
 પુરિસુત્તમાણું પુરિસ-સીહાણું પુરિસવર-
 પુંડરીઆણું પુરિસવર-ગંધ-હત્થીણું.
 લોગુત્તમાણું લોગનાહાણું લોગહિયાણું
 લોગપદ્ધવાણું લોગ-પન્નજેઅ-ગરાણું.
 અભયદયાણું અખખુદયાણું મગ્ગદયાણું
 સરણુદયાણું જીવદયાણું બોહિદયાણું.
 ધંમદયાણું ધંમ-દેસયાણું ધંમ-નાયગાણું
 ધંમ-સારહીણું ધંમવર-ચાઉરંત-ચક્કવટ્ટીણું.
 દીવો તાણું સરણુ-ગર્ધ-પદ્ધા અપ્પડિહયવર-
 નાણું-દંસણું-ધરાણું વિયટ્ટ-છઉમાણું.
 જિણાણું જીવયાણું તિન્નાણું તારયાણું
 બુધ્ધાણું બોહયાણું મુત્તાણું મોયગાણું.
 સંવન્નૂણું સંવદરિસીણું સિવ-મયલ-
 મરૂઅ-મણુંત-મખખય-મંવાબાહ-મપુણુરા-
 વિત્તિ સિદ્ધિગર્ધ-નામધેયં ઠાણું સંપત્તાણું
 નમો જિણાણું જિયભયાણું.

જેઅ અધઆ સિંધા,

જેઅ ભવિસ્સંતિ-ણાગએ કાલે;

સંપદ અ વટ્ટમાણા,

સંવે તિવિહણુ વંદામિ.

૩-૪. જવંતિ-જવંત-બે ગાથા.

જવંતિ ચેધઆધં,

ઉદ્દેઅ અહેઅ તિરિય-લોએઅ;
સંવાધં તાધં વંદે,

ધહ સંતો તત્થ સંતાધં.

૧

જવંત કેવિ સાહૂ,

ભરહેરવય-મહાવીદેહે અ;
સંવેસિ તેસિ પણુઓ,

તિવિહેણુ તિદંડ-વિરયાણુ.

૨

નમો સયા સંવ-સિંધાણુ.

શ્રીચિતામણિ-પાર્શ્વનાથજીનું સ્તવન.

(દેશી-મવજલ પાર ઉતારો હો દીનાનાથ.)

તુંહી નાથ હમારો હો જિનપતિ !

તુંહી નાથ હમારો.

(૮૬)

ચોગ ક્ષેમંકર ભવિક સકલકે,

સેવક-હૈયામાં ધારો.

હોં ૧

ચો ગુન પાયે નહિ સો મિલાવત,

પાયે ગુનકું સુધારો.

હોં ૨

અનભિરામ કલિમલ કરો દૂરે,

અળ મોચે પાર ઉતારો.

હોં ૩

ત્રિભુવન-નાથ સાર કરો મોરી,

કરુણા નજર નિહારો.

હોં ૪

પાસ ચિંતામણિ ભાનુચંદ્રકી,

એહી વિનતિ અવધારો.

હોં ૫

વિશેષ જિનેશ્વર-વંદન.

ઐં નમઃ-અજિત-સંભવ - અભિનંદન - સુમ-
તિ-પદ્મપ્રભ-સુપાર્શ્વ-ચંદ્રપ્રભ - સુવિધિ - શીતલ -
શ્રેયાંસ-વાસુપૂજ્ય-વિમલ-અનંત-ધર્મ-શાંતિ-કુંથુ-
અર-મલ્લિ-મુનિસુવ્રત-નમિ-નેમિ - પાર્શ્વ - વર્ધમા-
નાંતા જિનાઃ શાંતાઃ શાંતિકરા ભવંતુ સ્વાહા. વંદામિ
જિણે ચઉંવીસં.

૫. જય વીયરાય (પ્રભુપ્રાર્થના) સૂત્ર.

જય વીયરાય ! જગગુરુ !,

હોઉ મમ તુહપ્પભાવઓ ભયવં !;

ભવ-નિંવેઓ મગ્ગાણુ,-

સારિયા ઇંદ્ર-કલ્પ-સિંધી.

૧

લોગ-વિરૂધ્ધ-અચાઓ,

ગુરુજણુ-પૂઆ પરત્થ-કરણું ચ;

સુહગુરુ-જોગો તવ્વય,-

ણુ, સેવણા આભવ-મખંડા.

૨

વારિજ્જઈ જઈવિ નિયા,-

ણુ,-ખંધણું વીયરાય ! તુહ સમયે;

તહવિ મમ હુજ્જ સેવા,
ભવે ભવે તુમ્હ ચરણાણું. ૩

હુખખખઓ કંમખઓ,
સમાહિ-મરણું ચ બોહિતાભો અ;
સંપજ્જઉ મહ એઅં,
તુહ નાહ ! પણામ-કરણેણું. ૪

સર્વ-મંગલ-માંગલ્યં,
સર્વ-કલ્યાણ-કારણું;
પ્રધાનં સર્વ-ધર્માણાં,
જૈનં જયતિ શાસનં. ૫

૬. સંવ લોએ (ચૈત્યસ્તવ) સૂત્ર.
સંવ લોએ અરિહંત-ચેઘઆણું
કરેમિ કાઉસ્સગ્ગં. વંદણ-વત્તિયાએ
પૂઆણ-વત્તિયાએ સક્કાર-વત્તિયાએ
સંમાણ-વત્તિયાએ બોહિતાભ-વત્તિયાએ
નિરવસગ્ગ-વત્તિયાએ. સધ્ધાએ
મેહાએ ધિઘએ ધારણાએ અણુપ્પેહાએ
વટ્ટમાણીએ ઠામિ કાઉસ્સગ્ગં. અન્નત્થં

શ્રી અરિહંતદેવની થોય.

પરમ પંચ પરમેષ્ઠીમાં, પરમેશ્વર ભગવાન;
ચાર નિક્ષેપે ધ્યાઈયે, નમો નમો જિનભાણુ. ૧

ચૈત્ય-વંદન-વિધિ.

(પ્રભુ દર્શન કરવાની વિધિ)

[પ્રથમ પાંચ અભિગમ સાચવવાપૂર્વક નિસીદિ કહી દેરાસરમાં પ્રવેશ કરવો, અને પ્રદક્ષિણા દેતી વખતે ‘પ્રભુ-દર્શન-ભાવના’ ભાવતાં જવું ત્યારબાદ ‘પ્રભુ-દર્શન-સ્તુતિ’ બોલી સાથીઓ કર્યા પછી.]

(૧) પ્રથમ (જગ્યા પુંજ) ત્રણ ‘અમાસમણુ’ દેવાં.

(૨) પછી (જે ઠીંચણુ જમીન ઉપર સ્થાપી જે પગને પાછળ વાળી અથવા ડાબેા ઠીંચણુ ઉભેા રાખી જમણેા ઠીંચણુ નીચે સ્થાપી તે પર બેસી જે હાથ જોડી ઉત્તરાસણ કે રૂમાલ મુખે રાખી) ‘ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ-ભગવન્ ! ચૈત્ય-વંદન કરં ? ઇચ્છ’ કહી (ગુજરાતી, હિંદી, માગધી કે સંસ્કૃત ભાષામાં બનાવેલું કોઈ પણ) ચૈત્યવંદન કહેવું.

(૩) ત્યારપછી ‘જંકિચિ’ સૂત્ર બોલવું.

(૪) પછી ‘નમોત્યુણુ’ સૂત્ર બોલવું.

(૫) ત્યારબાદ ‘ભવંતિ-ભવંત-બે ગાથા’ બોલવી.

(૬) પછી બેઠે બેઠે ‘અમાસમણુ’ દઈ ‘ઇચ્છા-કારેણ સંદિસહ ભગવન્ ! સ્તવન ભણુ ? ઇચ્છ’ કહી એક ‘નવકાર’ ગણી ‘સ્તવન’ બોલવું. (અહીં લક્ષમાં રાખવું કે તિથિના, તીર્થના કે કેવળ બાહ્યભાવના વર્ણનોવાળા સ્તવનો બોલવાં નહિ. પણ પ્રભુના ગુણવાળું અને ઓછામાં ઓછી પાંચ ગાથાવાળું સ્તવન બોલવું).

(૭) પછી ‘જયવીરરાય’ સૂત્ર કહેવું.

(૮) પછી ઉભા થઈ ‘સવ્વલોએ અરિહંત-એધ-આણુ’ ‘અન્નત્થ’ કહી એક ‘લોગસ્સ’ (કે એક ‘નવકાર’) નો કાઉસગ્ગ કરી પારી થોય કહેવી.

(૯) પછી એક ‘ખમાસમણુ’ હઈ યથાશક્તિ પરચખખાણુ કરી ‘આવસ્સહી’ કહી પાછા પગે બહાર નીકળવું. ઇતિ.

卐

૧. ગુરુને સુખસાતા પૂછવાનો પાઠ.

ઇન્દ્રકાર ભગવન્ ! સુહરાઈ સુખતપ શરીર-નિરાબાધ સુખ-સંજમ-જત્રા નિર્વહો છોજ ? સ્વામી શાતા છેજ ભાત-પાણીનો લાભ દેજોજ.

૨. અપ્પુહિઓ (ગુરુખામણા) સૂત્ર.

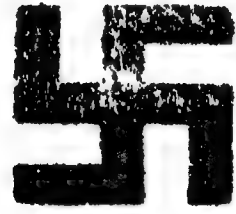
ઇન્દ્રકારેણુ સંહિસહ ભગવન્ !
અપ્પુહિઓમિ અપ્પિતર રાધયં ખામેઉં ?
ઇન્દ્રં ખામેમિ રાધયં.

જં કિંચિ અપત્તિઅં પર-પત્તિઅં
ભત્તે પાણે વિણુએ વેઆવચ્ચે
આલાવે સંલાવે ઉચ્ચાસણે સમાસણે
અંતર-ભાસાએ ઉવરિ-ભાસાએ
જં કિંચિ મજ્જ વિણુય-પરિહીણું
સુહુમં વા ખાયરં વા તુપ્પે જાણુહ
અહં ન જાણામિ તસ્સ મિન્દ્રામિ દુક્કડં.

મુનિ-વંદન-વિધિ

(ગુરુને વંદન કરવાનો વિધિ)

- (૧) પ્રથમ બે 'અમાસમણુ' દેવાં.
- (૨) પછી 'ગુરુને સુખસાતા પૂછવાના પાઠ'થી સુખસાતા પૂછીને એક 'અમાસમણુ' દેવું.
- (૩) પછી 'અપ્ભુઠિઓ' સૂત્ર બોલવું.
- (૪) ત્યારબાદ ઉભા થઈ 'ઘરછકારી ભગવન્ ! પસાય કરી પરચખખાણુ કરાવોજી' એમ કહી યથાશક્તિ 'નોકારસી' પ્રમુખ પરચખખાણુ કરીને એક 'અમાસમણુ' દેવું. ઇતિ.

વિદ્યા દદાતિ વિનયં, વિનયાદ્ યાતિ પાત્રતામ્ ।
પાત્રતાદ્ ધન-માપ્નોતિ, ધનાદ્ ધર્મં તતઃ સુખમ્ ॥૧॥

મન એવ મનુષ્યાણાં, કારણં બંધ-મોક્ષયોઃ ।
બંધસ્ય વિષયાસંગો, મુક્તેર્નિર્વિષયં મનઃ ॥૧॥

યત્નાનુસારિણી વિદ્યા, લક્ષ્મીઃ પુણ્યાનુસારિણી ।
દાનાનુસારિણી કીર્તિ, -બુદ્ધિઃ કર્માનુસારિણી ॥૧॥

સ્વ૦ શાંતિપ્રિયશ્રીપુનમચંદ્રમુનીશ્વરગુરુભ્યો નમઃ ।

૨ અર્થ-વિભાગ

૧

નમો અરિહંતાણું—રાગદ્વેષ તથા કર્મરૂપી શત્રુ-
ઓને જીતનાર પરમતારક પરમપુરૂષ શ્રીઅરિહંત દેવોને
(મહારો) નમસ્કાર થાઓ.

નમો સિદ્ધાણું—સકળઅર્થસાધી સર્વકર્મોને અપાવી
મોક્ષગતિમાં બિરાજમાન પરમપુરૂષ શ્રીસિદ્ધ દેવોને (મહારો)
નમસ્કાર થાઓ.

નમો આચરિયાણું—જિનેશ્વરના ધર્મમાં મર્યાદામાં
વિચરનાર ને પોતાના અનુયાયીઓને જિનપ્રરૂપિતમાર્ગમાં
દોરનાર ગચ્છનાયક પરમપુરૂષ શ્રીધર્માચાર્ય મહારાજોને
(મહારો) નમસ્કાર થાઓ.

નમો ઉવજ્જાયાણું—ધર્મશાસ્ત્રનો અભ્યાસ કરનાર
અને પોતાની પાસે આવેલા શિષ્યોને કરાવનાર ગચ્છ પ્રવ-
ર્તક પરમપુરૂષ શ્રીઉપાધ્યાય મહારાજોને (મહારો) નમસ્કાર.

નમો લોએ સંવસાહુણું—સંસારના બંધનોને
છોડી સંયમને ધારણ કરી મોક્ષમાર્ગને સાધનાર, સમતા-
સાગર, ગુણભંડાર, સ્વપરઉપકારી અને આ લોકમાં ઉત્તમ
પરમપુરૂષ એવા સર્વસાધુ મહાત્માઓને (મહારો) નમસ્કાર.

એસો પંચ નમુજ્જારો, સંવપાવપણાસણો;

મંગલાણું ચ સંવેસિં, પઠમં હવઘં મંગલં. ૧

—આ પંચ પરમેષ્ઠીને કરેલો નમસ્કાર બધા પાપનો
સર્વથા નાશ કરનાર છે અને (જેનાથી આપણું સાફ થાય

તેવા વ્યવહારના) જધા મંગળોમાં આ પહેલું (ભાવ) મંગળ છે. તે ચૌદ પૂર્વનો સાર છે માટે શુદ્ધશ્રદ્ધાપૂર્વક એનું ધ્યાન કરવું જોઈએ.

૨

પાંચિન્દ્રિયસંવરણો—પાંચ ઇન્દ્રિયના વિકારને રોકનાર. તહ નવવિહ—ખંભચેર—ગુત્તિધરો—તથા નવ પ્રકારની બ્રહ્મચર્યની ગુપ્તિને ધારણ કરનાર.

ચઉવિહકસાયમુક્તો—ચાર પ્રકારના કષાયોથી મુકાયેલા—(અદ્યકષાયવાળા).

ઈય અઠારસગુણેહિ સંનુત્તો—એ અઠાર ગુણે કરીને સહિત. ૧

પંચમહવ્વયનુત્તો—પાંચ મહાવ્રતધારી.

પંચ વિહાયાર—પાલણ—સમત્યો—પાંચ પ્રકારના આચાર પાળવાને સમર્થ.

પંચ સમિત્યો તિગુત્તો—પાંચ સમિતિ અને ત્રણ ગુપ્તિ પાળનાર.

છત્તીસ ગુણો ગુરૂ મજ્ઞ—એ છત્તીસ ગુણવાળા મહારા ગુરૂ છે. ૨

જે આવા ગુણોવાળા હોય તે સુગુરૂ કહેવાય.

૩

ઈચ્છામિ ખમાસમણો ! વંદિઉં જાવણિજ્જાએ નિસીહિઆએ મત્થએણુ વંદામિ—હે ક્ષમાવાળા તપસ્વી ભગવન્ ! હું પાપનાં કામ છોડીને નિવૃત્ત થયેલ મહારા શરીરવડે (આપને) યથાશક્તિ વાંદવાને ઇચ્છું છું (અને) મસ્તકવડે વાંદું છું.

૪

ઈચ્છાકારેણ સંહિસહ ભગવન્ ! ઈરિયાવહિયં
પડિક્કમામિ, ઈચ્છં—હે જ્ઞાની ગુરુ ! આપની ઈચ્છાએ
રજા આપે તો રસ્તે ચાલવાથી જે પાપ લાગ્યું હોય તેથી
હું પાછો ફરું (ગુરુ-પડિક્કમહ-પાપથી નિવર્તો એવી ગુરુ
કે વડીલ રજા આપે એટલે સાધુ કે શ્રાવક કહે) આપનું
વચન હું માથે ચડાવું છું.

ઈચ્છામિ પડિક્કમિઉં ઈરિયાવહિયાએ વિરાહ-
ણાએ—જતાં આવતાં માર્ગમાં કે સાધુ-શ્રાવકના આચાર
પાળવામાં જે વિરાધના થઈ હોય-જે પાપ લાગ્યું હોય
તેને દૂર કરવાને ઇચ્છું છું. (જેમકે)–

ગમણાગમણે—એક ઠેકાણેથી બીજે ઠેકાણે જતાં
આવતાં.

પાણુક્રમણે—બેઇંદ્રિય, તેઇંદ્રિય અને ચઉરિંદ્રિય
જીવેને પગે કરી ચાંપવાથી.

બીયક્રમણે—જે વાવવાથી ઉગી નીકળે તેવાં અના-
જનાં બીજને કચરવાથી.

હરિયક્રમણે—લીલોત્રી-(લીલાં પાન, ફૂલ, ફળાદિ-
વનસ્પતિકાયને) કચરવાથી.

ઓસા-ઉત્તિંગ-પણુગ-દગ-મટ્ટી-મક્રડા-સં-
તાણા-સંક્રમણે—આકાશમાંથી પડતાં ઠારને-ઝાકળને-
(સૂક્ષ્મ અપ્કાયને), કીઠીઓના દરને-(નધરાંને), પાંચ-
રંગની લીલકૂળને-સેવાળને, કાચા પાણીને, લીલી માટીને
તથા કરોળીયાવાળાં પડ અને જાળને કચરવાથી-
મસળવાથી.

જે મે જીવા વિરાહિયા—જે જીવોને મેં દુઃખો કર્યા હોય. (તે કેવા જીવો ?—)

એગિંદિયા, બેઇદિયા, તેઇદિયા, ચઉરિંદિયા, પંચિંદિયા—એક ઇંદ્રિયવાળા (પૃથ્વીકાય, અપ્કાય, તેઉકાય, વાઉકાય અને વનસ્પતિકાય), બેઇંદ્રિયવાળા (શંખ વગેરે), ત્રણ ઇંદ્રિયવાળા (જૂ, માંકણ, કીડી વગેરે), ચાર ઇંદ્રિયવાળા (વીંછી વગેરે) અને પાંચ ઇંદ્રિયવાળા (મનુષ્ય વગેરે, જીવોમાંથી કોઇને પણ મેં પીડા ઉપજાવી હોય). (કેવી રીતે ?)—

અભિહયા—સામા આવતાં લાતે માર્યા હોય.

વત્તિયા—ધૂળમાં કે કાદવમાં ઢાંકયા હોય.

લેસિયા—જમીન કે દિવાલ સાથે ઘસ્યા હોય.

સંઘાઇયા—શરીરે શરીર ભેળાં કરી અથડાવી પીડા કરી હોય.

સંઘટ્ટિયા—સ્પર્શ કરી પીડા ઉપજાવી હોય.

પરિયાવિયા—પરિતાપ—ઘણું દુઃખ ઉપજાવ્યું હોય.

કિલામિયા—ખેદ પમાડયા હોય—મરણ તોલ કર્યા હોય.

ઉદ્વિયા—ત્રાસ પમાડયા હોય—ઘણાજ બીવરાવ્યા હોય.

ઠાણાઓ ઠાણું સંકામિયા—એક ઠેકાણેથી બીજે ઠેકાણે મૂકયા હોય.

જીવિયાઓ વવરોવિયા—જીંદગીથી દૂર કર્યા હોય—મારી નાખ્યા હોય. તે સંજંધી મને જે પાપ લાગ્યું હોય.

તસ્મિન્નિચ્છા-મિ-દુક્કડં—તે માટે પાપ નિષ્કળ થાઓ-નાશ પામે.

૫

તસ્મિન્નિચ્છા કરણેણ—તે બાંકી રહેલા પાપને દૂર કરવા માટે.

પાયચ્છિન્ન કરણેણ—(ગુરૂ પાસે)પ્રાયશ્ચિત લેવાવડે.

વિસોદીકરણેણ—આત્માને અંદરનો મેલ કાઢી નાખવાને.

વિસદલી કરણેણ—આત્માને શદ્ય રહિત કરવાને.

પાવાણું કમ્માણું નિગ્ધાયણુઠાએ—પાપ કર્મોનો નાશ કરવાને (અઢાર પાપોને તથા આઠ કર્મોને બાળી નાખવા) માટે.

કામિ કાઉસ્સગ્ગં—(હું) કાઉસગ્ગ કરું છું—શરીરના વ્યાપારનો ત્યાગ કરું છું.

૬

અન્નતથ—બીજે પ્રકારે-બીજે સ્થાનકે—(શરીરના સ્વાભાવિક બાર વ્યાપારોનો આગાર-છૂટ રાખી બીજા પ્રકારના શરીરના વ્યાપારોનો ત્યાગ કરું છું. તે બાર આગારોનાં નામ.)

ઉસસિએણું—ઉંચો શ્વાસ લેવાથી. ૧

નીસસિએણું—નીચો શ્વાસ મૂકવાથી. ૨

ખાસિએણું—ખાંસી, ઉધરસ આવવાથી. ૩

છીએણું—છીંક આવવાથી. ૪

જંભાધએણું—જાણી આવવાથી. ૫

ઉડુએણું—એડકાર આવવાથી. ૬

વાયનિસગ્ગેણું—વાહૂટ થવાથી. ૭

ભમલીએ—(અણધારી) ચકરી આવવાથી. ૮

પિત્તમુચ્છાએ—પિત્તના ઉછાળાથી. ૯

સુહુમેહિ અંગસંચાલેહિ—જરા શરીર હાલ-
વાથી. ૧૦

સુહુમેહિ ખેલસંચાલેહિ—જરા થૂંક કે કંક
ગળવાથી. ૧૧

સુહુમેહિ દિઠિ સંચાલેહિ—જરા નજર સ્થાપના
ઉપરથી ખસી જવાથી. ૧૨

એવમાધએહિં આગારેહિં—એ વગેરે આગારેથી.

અભગ્ગો અવિરાહિઓ હુજ્જ મે કાઉસ્સગ્ગો
—મહારો કાઉસગ્ગ અખંડિત (ભંગ ન પામે તેવો) અવિ-
રાધિત (બાધ ન આવે તેવો) હોજો. તે મારો કાઉસગ્ગ
કયાં સુધી ?

જાવ અરિહંતાણું ભગવંતાણું નમુક્કારેણું ન
પારેમિ—જ્યાં સુધી અરિહંત ભગવાનને નમસ્કાર કરીને
ના પારં—‘નમોઅરિહંતાણું’ ન કહું.

તાવ કાયં ઠાણેણું મોણેણું ઝાણેણું અપ્પાણું
વેસિરામિ—ત્યાં સુધી મારી કાયાને એક ઠેકાણે સ્થિર
રાખીને, (વચનથી) મૈન રાખીને (અને મનથી) ધ્યાન ધરીને
(પાપકારી) આત્માને-દેહબુદ્ધિને તજી છું—પાપકર્મથી પોતાને
દૂર કરી સ્થિત થાઉં છું અને વિશેષ શુદ્ધિ મેળવું છું.

૭

લોગસ્સ ઉજ્જેઅ-ગરે, ધમ્મતિથયરે જિણુ;
અરિહંતે કિત્તઈસ્સં, ચઉવીસંપિ કેવલી. ૧

—લોકને (કેવલજ્ઞાનવડે) પ્રકાશ કરનારા, ધર્મ-
તીર્થને કરનારા, (રાગદ્વેષને) જિતનારા, (કર્મરૂપી) શત્રુનો
નાશ કરનારા (અને) કેવલજ્ઞાની (એવા) ચોવીસે તીર્થંકર
ભગવાનોની હું સ્તુતિ કરીશ. ૧

ઉસભ-મજ્જિઅં ચ વંદે, સંભવ-મભિનંદણં ચ સુમહંચ;
પઉમપ્પહં સુપાસં, જિણું ચ ચંદ્રપ્પહં વંદે. ૨

—રાગદ્વેષને જિતનારા પહેલા શ્રીઋષભદેવજી (આદિ-
નાથજી)ને, બીજા શ્રીઅજિતનાથજીને, ત્રીજા શ્રીસંભ-
વનાથજીને, ચોથા શ્રીઅભિનંદનજીને, પાંચમા શ્રીસુમતિ-
નાથજીને, છઠ્ઠા શ્રીપદ્મપ્રભજીને, સાતમા શ્રીસુપાર્શ્વના-
થજીને અને આઠમા શ્રી ચંદ્રપ્રભ પ્રભુને વાંદું છું. ૨

સુવિહિં ચ પુપ્ફદંતં, સીઅલ-સિજ્જંસ-વાસુપુજ્જં ચ;
વિમલ-મણ્ણંતં ચ જિણું, ધમ્મં સંતિં ચ વંદામિ. ૩

—રાગદ્વેષને જિતનારા નવમા શ્રીસુવિધિનાથજી કે પુષ્પ-
દંતજીને, દશમા શ્રીશીતલનાથજીને, અગીયારમા શ્રીશ્રેયાંસ-
નાથજીને, બારમા શ્રીવાસુપૂજ્યજીને, તેરમા શ્રીવિમલનાથ-
જીને, ચૌદમા શ્રીઅનંતનાથજીને, પંદરમા શ્રીધર્મનાથજીને
અને સોળમા શ્રીશાંતિનાથજીને હું વાંદું છું. ૩

કુંથું અરં ચ મલ્લિં, વંદે મુણિમુવ્વયં નમિજિણું ચ;
વંદામિરિક્કનેમિં, પાસં તહ વદ્ધમાણું ચ. ૪

—રાગદ્વેષને જિતનારા સત્તરમા શ્રીકુંથુનાથજીને,

અઠારમા શ્રીઅરનાથજીને, એગણીસમા શ્રીમદ્દિનાથજીને,
વીસમા શ્રીમુનિસુવ્રતજીને, એકવીસમા શ્રીનમિનાથજીને,
બાવીસમા શ્રી અરિષ્ટનેમિજી (નેમિનાથજી)ને, ત્રેવીસમા શ્રી
પાર્શ્વનાથજીને અને ચોવીસમા શ્રીવર્ધમાન (મહાવીર)
સ્વામીને હું વંદન કરુંછું. ૪

એવં મયે અભિયુગ્મા, વિદુયરયમલા પહીણુજરમરણા;
અઉવીસંપિ જિણુવરા, તિથ્યરા મે પસીયંતુ. ૫

—એ પ્રકારે મેં (મારાજીવે) નામપૂર્વક વખાણ્યા—
સ્તુતિ કરી. (તે કેવા છે ?—) જેમણે (કર્મરૂપી) રજ અને મેલ
દૂર કર્યાં છે તથા ઘડપણ અને મરણ(નાં દુઃખો)નો સર્વથા
નાશ કર્યો છે, તે ચોવીસે જિનેશ્વરો—કેવલજ્ઞાનીઓમાં મુખ્ય
એવા શ્રીતીર્થંકરદેવો મહારા ઉપર પ્રસન્ન થાઓ (હે પ્રભુ !
મને પણ આપના જેવો કરો). ૫

કિત્તિય-વંદિય-મહિયા, જે એ લોગસ્સ ઉત્તમા સિદ્ધા;
આરૂગ્ગ-બોહિલાભં, સમાહિવર-મુત્તમં દિંતુ. ૬

—(વચનયોગે) જેમનું કીર્તન કરવામાં આવ્યું છે, (કાયા-
વડે) જેમને વંદન કરવામાં આવ્યું છે, (મનવડે) જેમનું બહુ-
માન-સેવાભક્તિ કરવામાં આવેલ છે. જેઓ આ લોકમાં—
લોકના ઉત્તમ પુરૂષો સિદ્ધ થયા છે—સિદ્ધ લગવાનું થયા
છે, તેઓ (મને) રોગરહિત—(મોક્ષને અર્થે) સમકિતની
પ્રાપ્તિવાળી ઉત્તમ અને પ્રધાન—મુખ્ય (સાધનરૂપે) ભાવ-
સમાધિ—(મનની સ્થિરતા—આત્માના ગુણની વિચારણામાં
લીનતા)નું વરદાન આપેા. ૬

અંદેસુ નિમ્મલયરા, આઠંચેસુ અહિયં પયાસયરા;
સાગરવર-ગંભીરા, સિદ્ધા સિદ્ધિં મમ દિસંતુ. ૭

—ચંદ્રથકી વધારે નિર્મળ—(કેવલદર્શનવાળા) સૂર્યથકી વધારે અજવાળું કરનારા—(કેવલજ્ઞાનવાળા) અને (સૌથી છેલ્લા સ્વયંભૂ રમણ નામના) મુખ્ય સમુદ્ર સમાન ગંભીર (એવા) સિદ્ધ થયેલા (પરમાત્માઓ) મને સિદ્ધિ—(મોક્ષ) આપો. ૭

૮

કરેમિ ભંતે ! સામાર્થ્ય—હે ભગવન્ ! હું (રાગ-દ્વેષના અભાવરૂપ અને જ્ઞાનાદિ ગુણના લાભરૂપ) સામાયિક કરું છું. (આમાં સંકલ્પશુદ્ધિ ને વિનયશુદ્ધિ બતાવી છે).

સાવજ્જં જોગં પરચ્છમામિ—પાપનાં કામ કરવાનું છોડી દઉં છું. (આથી પ્રતિજ્ઞાશુદ્ધિ થાય છે).

જવ નિયમં પજ્જુવાસામિ—જ્યાં સુધી (તે પાપનાં કામ નહિ કરવાના) નિયમમાં રહું ત્યાં સુધી. (આમાં કાળશુદ્ધિ ને ઉપાસનાશુદ્ધિ જણાવી છે).

દુવિહં તિવિહેણું—મણેણું વાયાએ કાએણું ન કરેમિ ન કારવેમિ—એ કરણ (કરવા અને કરાવવારૂપ), ત્રણ જોગથી—મન વચન અને કાયાથી (તે પાપનાં કામ) હું કરીશ નહિ અને કરાવીશ નહિ એ બે રીતે (વર્તીશ). (આમાં કેટિશુદ્ધિ, યોગશુદ્ધિ ને કરણશુદ્ધિ સૂચવી છે.)

તસ્સ ભંતે ! પડિક્કમામિ નિંદામિ ગરિહામિ અપ્પાણું વોસિરામિ—(અને સામાયિક લીધા પહેલાં મેં જે પાપનાં કામ કર્યાં હોય) તેથી હે ભગવન્ ! (પૂજ્ય) હું પાછો ફરું છું, (તે પાપનાં કામને મહારી મેળે) નિંદું છું, ગુરૂ પાસે—(આપની આગળ) વધારે નિંદું છું (અને તે

પાપનાં કામથી.) મહારા આત્માને દૂર રાખું છું. (આમાં ભાવશુદ્ધિ બતાવી છે).

૯

સામાધ્યવયજીતો, જીવ મણે હોઈ નિયમ-સંજીતો;
છિન્નર્થ અસુહં કમ્મં, સામાધ્ય જતિઆ વારા. ૧

—જ્યાં સુધી (જીવ) સામાયિકવ્રતમાં જોડાયેલો હોય અને મનમાં (પાપનાં કામ ન કરવાના) નિયમ સહિત હોય, ત્યાં સુધી જેટલી વાર સામાયિકવ્રત હોય છે તેટલી વાર (પહેલાં બાંધેલાં) માઠાં કર્મનો નાશ થાય છે (અને નવાં કર્મ બાંધાતાં નથી). ૧

સામાધ્યમિ ઉ કચ્ચે, સમણો ઈવ સાવચ્ચો હવમ્ જમ્હા;
એચ્ચેણ કારણેણ, બહુસો સામાધ્યં કુજ્જા. ૨

—વળી જે કારણથી સામાયિક કરતી વખતે શ્રાવક સાધુ જેવો હોય, તે કારણથી (દરેકે) ઘણીવાર (વારંવાર) સામાયિક કરવાં જોઈએ (કારણકે થોડો વખત સાધુપણું પાળ્યું હોય તોપણ તેથી ઘણો લાભ થાય છે).

(પછીનો પાઠ સુગમ હોવાથી તેનો અર્થ આપ્યો નથી).

ક

૧

જંકિંચિ નામતિથ્યં, સજ્જે પાયાલિ તિરિય-લોયમિ;
જાઇં જિણ્ણિબિબાઇં, તાઇં સવ્વાઇં વંદામિ. ૧

—જે કોઈ નામરૂપતીર્થ સ્વર્ગમાં, પાતાળમાં અને તિર્યહોલોકમાં હોય તે સર્વને તથા જેટલા જિનબિંબો (જિનેશ્વરોની પ્રતિમાઓ) હોય તેમને પણ હું વંદન કરું છું.

‘તીર્થ’ શબ્દનો મૂળ અર્થ ‘જેનાથી (સંસારસમુદ્ર) તરાય તે’ એવો થાય છે. સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકા રૂપ ચતુર્વિધ સંઘ ધર્મની રક્ષા કરવામાં કારણભૂત હોઈ તે (જંગમ) તીર્થ કહેવાય છે. અને એ તીર્થને કરવાથીજ શ્રીમહા-વીરાદિ તીર્થંકર કહેવાય છે. આ તીર્થંકરોના સુંદર સ્થળે બંધા-યેલા દેરાસરો પણ આત્માને સંસારસાગરમાંથી તર-વામાં કારણભૂત હોઈ તે (સ્થાવર) તીર્થ કહેવાય છે. ૧

૨

નમોત્યુણં અરિહંતાણં ભગવંતાણં.

—શ્રીઅરિહંત ભગવાનને નમસ્કાર હો.

(અરિહંતદેવ નામભેદે કરીને અનેક છે પરંતુ અહીં ભાવ અરિહંતનેજ વંદના કરેલી છે અને તે દર્શાવવા જ ‘ભગવંતાણં’ વિશેષણ વાપરેલું છે).

આર્ધગરાણં તિથ્યરાણં સયંસંબુદ્ધાણં.

—ધર્મની આદિના (શરૂઆત) કરનારને—(અથવા પ્રવા-હની દૃષ્ટિએ દ્વાદશાંગી અનાદિ હોવા છતાં પણ શબ્દની અપેક્ષાએ દ્વાદશાંગીની આદિના કરનારને) ધર્મના સ્થાપકને, તીર્થ (પ્રવચન, ચતુર્વિધસંઘ, ગણધર વગેરે)ની સ્થાપના કરનારને, (કેઈના ઉપદેશ વિના) પોતાની જાતે બોધ પામનારને (નમસ્કાર હો).

પુરિસુત્તમાણં પુરિસસીહાણં પુરિસવર-પુંડરીયાણં પુરિસવર-ગંધહત્થીણં.—(અરિહંતદેવમાં ધૈર્ય, ગાંભીર્ય, ઔદાર્ય, પરોપકાર આદિ સદ્ગુણો હોવાથી) પુરુષોમાં ઉત્તમને, (જે પુરુષ નિર્ભયમાં નિર્ભય હોય તે

પુરૂષસિંહ કહેવાય છે, શ્રીતીર્થંકરદેવ ગમે તેવી વિકટ પરિસ્થિતિમાં કે ઘોર ઉપસર્ગમાં પણ લેશમાત્ર ભય પામતા નથી પરંતુ પોતાના સાધ્ય તરફ લક્ષ્ય રાખવાથી અને પૂર્ણઅહિંસક હોવાથી) પુરૂષોમાં સિંહ સમાનને,— પોતાની બહાદુરીથી કર્મશત્રુઓનો નાશ કરનારને.

(જેમ કમળ કાદવમાં ઉત્પન્ન થાય છે, અને જલ વડે વૃદ્ધિ પામે છે છતાં એ બન્નેથી પર રહે છે તે દેખાવમાં અત્યંત મનોહર ને સુગંધી હોય છે તેને જોતાં ચક્ષુ તથા મનને પ્રમોદ ઉપજે છે અને મનુષ્ય, દેવતાઓ પણ તેનું સેવન કરે છે, તેમ ભગવાન્ પણ સંસારરૂપ કાદવમાં ઉત્પન્ન થાય છે, દિવ્યલોગ રૂપી પાણી વડે વૃદ્ધિ પામે છે—માતાપિતાથી જન્મે છે, ખાનપાન વગેરેથી મોટા થાય છે છતાં એથી નિર્લેપ રહે છે.—તે બધાનો ત્યાગ કરી દીક્ષા લે છે, દેખાવ માત્રથી જગતના જનોને આનંદ આપનારા થાય છે અને મનુષ્ય, દેવતાઓથી મોક્ષ સારૂ સેવાય છે માટે) પુરૂષોમાં ઉત્તમ પુંડરીક કમળ સમાનને, (જેમ ગંધ નામના હાથીની ગંધથી બીજા હાથીઓ નાશી જાય છે તેમ ભગવાન્ જ્યાં જ્યાં વિચરે—જાય ત્યાં ત્યાં એમના પવિત્ર જીવનની સુવાસથી દુકાળ, મરકી, શત્રુની લડાઈ વગેરે ઉપદ્રવો નાશી જાય છે આથી) પુરૂષોમાં ઉત્તમ ગંધ હસ્તી સમાનને (નમસ્કાર હો).

લોગુત્તમાણું લોગનાહાણું લોગહિયાણું લોગ-પદ્મવાણું લોગપજ્જોઅ-ગરાણું.—(જે ક્ષેત્રમાં પાંચ અસ્તિકાય રહેલા હોય તે લોક કહેવાય છે અને બાકીનું ક્ષેત્ર અલોક કહેવાય છે એટલે લોકોત્તમનો અર્થ) સમસ્ત

વિશ્વમાં ઉત્તમને, (કઈ કઈ રીતે પ્રભુ ઉત્તમ છે તે બતાવવા ચાર વિશેષણો આપ્યા છે તેમાં લોક શબ્દ જુદી જુદી ભૂમિકાના લોકો માટે વપરાયો છે. જેમ સરોવરનો એક ભાગ પણ સરોવર જ કહેવાય છે તેમ સમસ્તલોકનો અમુક ભાગ પણ લોક જ કહેવાય છે) લોકનાથ-આસન્ન-સિદ્ધિ જીવોને ધર્મમાં જોડનાર અને તેમની રક્ષા કરનારને -ટૂંક સમયમાં મુક્તિ પામનારા જીવોના નાથને, દર્શનાદિ ધર્મની પ્રરૂપણા વડે સર્વ પ્રાણીઓનું ભલું કરનારને, સંસી પંચેન્દ્રિયજીવોને દીવા સમાનને, ગણધરો-ભગવાનના મુખ્ય શિષ્યો-માં દ્વાદશાંગી રચવાનો પ્રકાશ કરનારને (નમસ્કાર હો)-ત્રણે લોકમાં ઉત્તમને, ત્રણે લોકના નાથને, ત્રણે લોકનું હિત કરનારને, ત્રણે લોકમાં દીપક સમાનને, ત્રણે લોકમાં પ્રકાશ કરનારને (નમસ્કાર હો).

અભયદયાણું ચક્ષુદયાણું મગ્ગદયાણું સરણુદયાણું જીવદયાણું ઓહિદયાણું.-પૂર્ણ અહિંસક જીવન વડે સર્વ પ્રાણીઓને અભયદાન આપનારને, લોકોને તત્ત્વના યોગ રૂપી જ્ઞાનચક્ષુ આપનારને, ભવઅટવીમાં ભૂલા પડેલા જીવોને તેમાંથી બહાર નીકળવાનો માર્ગ બતાવનારને-મોક્ષમાર્ગ દેનારને, સંસારના દુઃખથી ત્રાસ પામેલા જીવોને આશરો આપી તે દુઃખથી છોડાવનારને-શરણ આપનારને, સંજમ રૂપી જીવતર આપનારને, સમકિતના સાચા સ્વરૂપનો રંગ લગાડનારને-સમકિત આપનારને (નમસ્કાર હો). (પ્રભુ ધર્મના ક્ષેત્રમાં શું શું કાર્ય કરે છે ?)-

ધર્મદયાણું ધર્મદેસયાણું ધર્મનાયગાણું ધર્મસારહીણું ધર્મવરચાઉરંતચક્રવટીણું.-સર્વ

જાતનાં પાપકર્મો છોડવાં તે સાધુધર્મ અને અમુક અંશે પાપકર્મ છોડવાં તે શ્રાવકધર્મ એમ બે પ્રકારનો ધર્મ આપનારને, સત્યધર્મનો ઉપદેશ આપનારને, (ધર્મનું મહા કૃણ અરિહંતપદ પામવાથી) સત્યધર્મના નાયકને, સત્ય-ધર્મ રૂપી રથના સારથી (કાળુમાં રાખી ખરા રસ્તે લઇ જનાર)ને, દાનાદિક ઉત્તમધર્મ (રૂપી સેના) થકી ચાર ગતિનો અંતકરનાર ચક્રવર્તી સમાનને-ધર્મ રૂપી ઉત્તમ ચક્ર વડેજ ચારે ગતિનો ઉચ્છેદ કરી ધર્મચક્રવર્તીનું બિરુદ ધારણ કરનારને (નમસ્કાર હો).

દીવો તાણું સરણુ-ગર્થ પધકા અપ્પહિહય-વરનાણુદંસણુધરાણું વિઅટ્ટછઉમાણું.—(સંસાર સમુદ્રમાં ડૂબતા જીવોને) બેટ સમાન રક્ષણ કરનારને, (સંસાર સમુદ્રમાં પડેલા જીવોને) ત્રાણુ-તરીને પાર ઉતરવાના સાધન રૂપ (નાવ) સમાનને, ચારગતિ રૂપ સંસાર-સાગરમાં ડૂબેલા જીવોને બહાર આવવાને શરણુ રૂપી લાકડીનો ટેકો આપનારને, કોઈથી હણાય નહિ-રોકાય નહિ એવાં ઉત્તમ કેવલજ્ઞાન (જેનાથી બધું જાણી શકાય) અને કેવલદર્શન (જેનાથી બધું દેખી શકાય) ને ધારણુ કરનારને, પૂર્ણપુરૂષને-આત્મસ્વરૂપના આવરણુ (ઢાંકણુ) રહિતને (નમસ્કાર હો).

જિણુણું જવયાણું તિન્નાણું તારયાણું બુદ્ધાણું બોહયાણું મુત્તાણું મોયગાણું.—(અરિહંતદેવ પોતાને ભજનારને પોતાના જેવા જ બનાવે છે—) રાગદ્વેષ છૂટનારને, રાગદ્વેષ છૂટાવનારને, સંસારસમુદ્રથી તરનારને,

પોતાના અનુયાયીઓને સંસારસમુદ્રથી તારનારને, સત્ય-જ્ઞાન પામનારને-તત્ત્વના જાણનારને, પોતાના અનુયાયીઓને સત્યજ્ઞાન પમાડનારને-તત્ત્વ જણાવનારને, કર્મથી છૂટા થનારને-કર્મકલંક રહિતને, પોતાના ઉપાસકોને કર્મથી છૂટા કરનારને (નમસ્કાર હો).

સવ્વન્નૂણું સવ્વદરિસીણું સિવ-મયલ-મરૂઅ-મણુંત-મખખય-મવાખાહ-મપુણરાવિત્તિ - સિદ્ધિ ગધ-નામધેયં ઠાણું સંપત્તાણું નમો જિણાણું જિયલયાણું—(પૂર્વોક્ત ગુણોવાળા શ્રીતીર્થકરદેવ જગતના સૂક્ષ્મમાં સૂક્ષ્મ ભાવને જાણે છે અને જુએ છે તેથી)

સર્વજ્ઞ—ખધું જાણનારને, સર્વદર્શી—ખધું જોનારને (નમસ્કાર હો, આ ઉપરાંત તેઓ સિદ્ધિગતિ નામની પંચમ ગતિને પામેલા છે તે સિદ્ધિગતિનું સ્વરૂપ અહીં સાત વિશેષણોદ્વારા બતાવ્યું છે—) સર્વ ઉપદ્રવ—(મોટાં દુઃખ કષ્ટ) રહિત, સ્થિર, રોગરહિત, અંત રહિત—સનાતન, અક્ષય—નાશ રહિત, કર્મરૂપી પીડા રહિત—ત્યાં ગયા પછી કોઈપણ પ્રકારની પીડા (આધિ, વ્યાધિ, ઉપાધિ) નથી અને ત્યાં ગયા પછી પાછું ફરવું પડતું નથી. આવા ગુણોવાળી સિદ્ધિગતિ—મોક્ષગતિ નામના સ્થાનને પામેલાઓને તેમજ રાગદ્વેષ અને ભય ઉપર વિજય મેળવનારા પરમાત્માઓને નમસ્કાર હો. જે આવા ગુણોવાળા હોય તે સુદેવ કહેવાય.

જે અ અર્ધઆ સિદ્ધા, જે અ ભવિસ્સંતિણાગએ કાલે;
સંપર્ધ અ વટમાણા, સવ્વે તિવિહેણ વંદામિ. ૧

—જે અરિહંતદેવો ભૂતકાળમાં મોક્ષે ગયા, વળી જેઓ ભવિષ્યકાળે મોક્ષે જશે અને જેઓ વર્તમાનકાળે વિદ્યમાન (હયાત) છે તે સર્વને હું મન, વચન અને કાયાએ કરી વાંદું છું. ૧

૩

જવંતિ ચેમઆયં, ઉદ્ધે અ અહિચ્ચ તિરિયલોએ અ;
સવ્વામ તામ વંદે, ઇહ સંતો તત્થ સંતાયં. ૧

—સ્વર્ગ, પાતાળ અને તિર્યર્છાલોકમાં જેટલી જિન-પ્રતિમાઓ છે તે સર્વને હું અહીં રહીને ત્યાં રહેલી પ્રતિ-માઓને વંદન કરુંછું—મનના પૂજ્યભાવથી ભાવનમસ્કાર કરુંછું. ૧

જવંત કેવિ સાહ, ભરહેરવયમહાવીદ્ધે અ;
સવ્વેસિ તેસિ પણ્ણો, તિવિહિણુ તિદંડ—વિરયાણુ. ૨

—(પાંચ) ભરત, (પાંચ) ઐરવત અને (પાંચ) મહા વિદેહ ક્ષેત્રમાં જેટલા કોઈ પણ સાધુ મહાત્માઓ કે જેઓ મન, વચન અને કાયાવડે ત્રણ દંડથી—(પાપના વિચાર કરે તે મનોદંડ, પાપનાં વચન બોલે તે વચનદંડ અને પાપનાં કામ કરે તે કાયદંડથી) વિરમ્યા—અટક્યા હોય તે સર્વને—બધાને મારી ત્રિકાલ વંદના હો. ૨

અહીં ધર્મના પાચારૂપ ચાર જાતની ભાવનામાં બીજી પ્રમોદ ભાવના જણાવી છે. ‘ગુણીજનોને જોઈ હૃદયમાં પ્રમોદ ધારણ કરવો’ એ તે ભાવનાનો હેતુ છે.

જૈનધર્મ ગુણકર્મ—પૂજામાં માને છે અને એથી જ્યાં જ્યાં ગુણો હોય ત્યાંથી ગ્રહણ કરવાનું અને ગુણીજનો પ્રત્યે બહુમાન કરવાનું જણાવે છે.

નમો સયા સવ્ય-સિદ્ધાણું—

જઘા સિદ્ધ ભગવંતોને (મહારો) નિરંતર નમસ્કાર હો.

૪

જય વીયરાય ! જગગુરૂ !, હોઉ મમ તુહ પ્પભાવઓ ભયવં !;
ભવ-નિવ્વેઓ મગ્ગાણુ,—સારિઆ ઈદ્દલસિદ્ધા. ૧

લોગ-વિરૂદ્ધ-આઓ, ગુરૂજણપૂઆ પરત્થ-કરણું ચ;
સુહુગુરૂજોગો તવ્વયણુ,—સેવણા આભવ-મખંડા. (યુગ્મ) ૨

પ્રભુપ્રાર્થના—હે વીતરાગદેવ ! હે જગતના ગુરૂ !
તમારો જય થાઓ. હે ભગવન્ ! તમારા પ્રભાવથી મને
આત્મધર્મ પામવા માટે (૧) ભવનિર્વેદ—(સંસારથી ઉદ્ધા-
સીનતા—‘સંસારના સુખલોગો મિથ્યા છે પરિણામે વિશેષ
દુઃખ દેવાને જ સર્જાયેલા છે માટે હું શાશ્વત સુખ મળે
તેવો પ્રયત્ન કરું’ આવી જે મનોભાવના તે).

(૨) માર્ગાનુસારીપણું—(તમારા માર્ગને અનુસરવાની લાય-
કાત-ધર્મે, રાજ્યે કે સમાજે સ્વીકારેલા નીતિના ધોરણનું
પાલન તે). (૩) લોક વિરૂદ્ધ કાર્ય—(જે કાર્યો કરવાથી ધર્મ
વગોવાય તે) નો ત્યાગ. (૪) વડીલજનો પ્રત્યે બહુમાન—
માતા પિતા વગેરે મોટાઓની સેવા. (૫) પરોપકારવૃત્તિ—
પરનું ભલું કરવું. (૬) સદ્ગુરૂનો મેળાપ. (૭) ગુરૂના વચન
પ્રમાણે ચાલવાની શક્તિ અને અંતે (૮) ઈદ્દલ (મોક્ષ)ની
પ્રાપ્તિ થાઓ. આ આઠ વસ્તુ કેવળ આ ભવ માટે જ નહિ
પણ જ્યાંસુધી મારે સંસારમાં ભવ કરવા પડે ત્યાંસુધી
(મોક્ષે જઈ ત્યાંસુધી) અખંડ રીતે—(વચ્ચે ત્રૂટી પડ્યા
સિવાય) મળો. ૧-૨

વારિજજન જહવિ નિચ્ચા,—ણ બંધણું વીયરાય ! તુહ સમયે;
તહવિ મમ હુજજ સેવા, ભવે ભવે તુમહ ચરણાણું. ૩

—હે વીતરાગદેવ ! તમારા શાસ્ત્રમાં જો કે નિયાણું—
(ધર્મનું કામ કરીને તેના બદલામાં અમુક ફળ મને મળજો
એવી ઇચ્છા કરવી તે) બાંધવાની ના પાડી છે, તો પણ
હું તો ‘ તમારા ચરણોની સેવા મને ભવોભવ હોજો—
(મળજો)’ એવું માગું છું. મારે તો તમારા ચરણની સેવા
એજ એક માત્ર અભિલાષા છે. ૩

દુઃખખખઓ કમખખઓ, સમાધિમરણું ચ બોહિલાભો અ;
સંપજજઉ મહ એઅં, તુહ નાહ ! પણામ—કરણેણું. ૪

—હે નાથ ! તમને પ્રણામ કરવા વડે મને (૧) બોધિ-
બીજ—સમકિતનો લાભ, (૨) એની પ્રાપ્તિ થવાથી કર્મનો
નાશ, (૩) તેથી શરીર અને મનના દુઃખનો નાશ અને
(૪) સમાધિમરણ—(કોઈપણ જાતની હાયવોય થયા વિના
શાંતિથી મરણ) આ ચાર વસ્તુઓની પ્રાપ્તિ થાઓ. પ્રભુને
સાચા ભાવથી પ્રણામ—નમસ્કાર કરવાથી આ ચાર વસ્તુઓ
મળે છે. ૪

પછી માંગલિક નિમિત્તે અનુષ્ટુપ્ શ્લોક બોલાય છે.
સર્વ—મંગલ—માંગલ્યં, સર્વ—કલ્યાણ—કારણું;
પ્રધાનં સર્વધર્માણાં, જૈનં જયતિ શાસનં. ૫

—જગતમાં દ્રવ્ય અને ભાવ એમ બે પ્રકારનાં મંગળ
ગણાય છે, તે બધા મંગળોમાં પ્રથમ મંગળરૂપ, બધાં
કલ્યાણના કારણરૂપ અને બધા ધર્મોમાં મુખ્ય એવું જિને-
શ્વરનું શાસન જયવંતુ વર્તે છે—અરિહંતદેવોની આજ્ઞા ત્રિકાલ
અબાધપણે વર્તે છે. ૫

આ શ્લોક જૈનધર્મની લગભગ દરેક મોટી ધર્મ ક્રિયાના કે માંગલિકના અંતમાં બોલાય છે.

પ્રશ્ન—જેઓ પરમેશ્વરને જગતનો કર્તા અને પ્રાર્થનાથી ફળ દેનારો માને છે તેઓ એની એ રૂપે સ્તુતિ કરે તે ઠીક છે પરંતુ જેઓ વીતરાગદેવને કૃતકૃત્ય—(ઈચ્છિત-કામને સિદ્ધ કરનાર) થયેલા અને એથી જગતની કેાઈ પણ પ્રવૃત્તિમાં ઉદાસીન (અલગ રહેનાર) માને છે તેની આગળ કાંઈ પણ યાચના કરવી ઊચિત કેમ ગણાય ? અથવા જો કર્મનો કર્તા હતા કે લોકતા આત્મા જ છે તો વીતરાગદેવની આગળ કરેલી સ્તુતિ વ્યર્થ છે ?

ઉત્તર—‘પ્રથમ વીતરાગદેવ આગળ કંઈ દષ્ટિએ સ્તુતિ કરાય છે’ તે સમજી લેવાની ખાસ જરૂર છે. વીતરાગ દેવની આગળ કરેલા ગુણોની માગણી ‘પોતાને શું વસ્તુ જોઈએ છે ?’ એ ખ્યાલને તાજે રાખવા માટેજ યોજાયેલી છે. અને તે વસ્તુ ‘ભગવાને બતાવેલા માર્ગથી પ્રાપ્ત થાય છે’ માટે પરમાર્થથી એમને ‘આપનાર’ કહ્યા છે.

.૫

સવ્વલોએ અરિહંત-ચેત્યાણુ કરેમિ કાઉસ્સગ્ગાં.

—સ્વર્ગ, મર્ત્ય અને પાતાળ એ ત્રણે લોકમાં (બિરાજમાન) અરિહંતદેવની પ્રતિમાઓનું (વંદન વગેરે કરવાથી જે ફળ થાય તે મેળવવા માટે) હું ધ્યાન ધરું છું.

વંદણુવત્તિયાએ પૂઅણુવત્તિયાએ સક્કારવત્તિયાએ સમ્માણુવત્તિયાએ બોહિલાભવત્તિયાએ નિરૂવસગ્ગવત્તિયાએ—અરિહંતની પ્રતિમાઓના વંદનથી

થતું (કર્મનાશરૂપી) ફળ મેળવવા માટે, પૂજવાથી થતું ફળ મેળવવા માટે, સત્કારથી (પ્રભુને ધરેણું વગેરે પહેરાવવાથી બહુમાનથી) થતું ફળ મેળવવા માટે, સન્માનથી—(સ્તુતિ સ્તવન શ્લોક વગેરે દ્વારા પ્રભુના ગુણ ગાવાથી) થતું ફળ મેળવવા માટે, સમક્ષિત (જિનધર્મ)ની પ્રાપ્તિ માટે અને જન્મ મરણના ઉપસર્ગથી રહિત—(મોક્ષ)ની પ્રાપ્તિ માટે (હું કાઉસગ્ગ કરું છું. કેવી રીતે તે કહે છે.) સદ્ધાએ મેહાએ ધિઇએ ધારણાએ આશુપ્પેહાએ વટ્ટમાણીએ ઠામિ કાઉસગ્ગ—શ્રદ્ધાપૂર્વક, નિર્મળબુદ્ધિ પૂર્વક (વિવેક—શક્તિથી), ધીરજપૂર્વક (ચિત્તની સ્થિરતાથી), પ્રભુના ગુણોનું મનમાં સ્મરણ પૂર્વક, પ્રભુના ગુણો પર વારંવાર વિચારણાપૂર્વક અને ભાવની ઉત્તરોત્તર વૃદ્ધિપૂર્વક હું કાઉસગ્ગની અંદર સ્થિર થાઉં છું.

卐

૧

ઈચ્છકાર ભગવન્ સુહરાઈ સુખતપ શરીર—નિરાબાધ સુખસંજમજ્ઞાનિર્વહો છેજી ? સ્વામી સાતા છેજી ભાત પાણીનો લાભ દેજોજી.

—હે પૂજ્ય ગુરૂ મહારાજ ! આપની રાત્રિ સુખમાં પસાર થઈ છે ? આપ તપસ્યા આનંદથી કરો છો ? આપનું શરીર રોગરહિત છે ? આપ દીક્ષા આનંદથી પાળો છો ? એમ હું ઇચ્છું છું. હે સ્વામી ! આપને દરેક રીતે સુખશાતા વર્તે છે (તે જાણી આનંદ) મારે ઘેર આહાર

તથા પાણી લેવા પધારજો અને અમને ધર્મ (જેથી અમે સુખી થઈએ તે)નો લાભ આપજો.

૨
ઈચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ ! અબલુક્ટિ
ઓમિ અભિભંતર રાઈઅં ખામેઉં ? ઈચ્છં ખામેમિ
રાઈઅં-હે પૂજ્ય ગુરુ મહારાજ ! ઈચ્છાપૂર્વક આપ મને
આદેશ આપો, હું રાત્રિમાં કરેલા અપરાધને ખામવાને
તૈયાર થયો છું. ગુરુ કહે ‘ખામેહ’-ખમાવો. શિષ્ય કહે
‘ઈચ્છં’-હું એજ ઈચ્છું છું. અને રાત્રિ સંબંધી અવિન-
યાદિ અપરાધને ખામું છું.

જં કિંચિ અપત્તિયં પરપત્તિયં ભત્તે પાણે
વિણ્ણે વેયાવચ્ચે આલાવે સંલાવે ઉચ્ચાસણે
સમાસણે અંતરભાસાએ ઉવરિભાસાએ-જે કાંઈ
આપને અપ્રીતિ કે વિશેષ અપ્રીતિ ભાવ ઉપજાવ્યો હોય
(શેને વિષે) આહારને વિષે, પાણીને વિષે, વિનયમાં, સેવામાં,
એક વાર બોલવામાં, વારંવાર બોલવામાં તેમજ આપથી ઉંચા
આસને બેસાયું હોય, આપની બરાબર આસને બેસાયું
હોય, આપ બોલતા હોય તેની વચ્ચે બોલી જવાયું હોય
અને આપે કહેલી વાત અધિક કહેવાણી હોય તે સર્વમાં.

જં કિંચિ મઝ વિણ્ણય-પરિહીણું સુહુમં વા
ખાયરવા તુબ્બે જાણુહ અહં ન જાણામિ તસ્સ
મિચ્છામિદુક્કં—મારાથી જે કાંઈ આપનો સૂક્ષ્મ-જરા
કે સ્થૂલ-મોટો અવિનય થયો હોય તે આપ જાણો છો
હું નથી જાણતો તે માંડ પાપ મિથ્યા થાઓ.

ॐ अर्हं नमः ।

नमो जहद्वियवत्थुवाईणं ।

नमो नमो वंभव्वयधारीणं ।

૩ સામાન્ય જ્ઞાન વિભાગ.

પાઠ ૧ લેા

તીર્થંકર ભગવાન્

અમણુ ભગવાન્ મહાવીરસ્વામી વગેરે આપણા તીર્થંકરો કહેવાય છે. તેમની ખરા ભાવે સેવા કરવાથી આપણાં આ સંસારનાં બધાં દુઃખો દૂર થઈ જાય છે અને છેવટે આપણે સાચું સુખ (મોક્ષનું સુખ) પામીએ છીએ. તીર્થંકરોનાં બીજાં નામ—અરિહંત, જિનેશ્વર, પરમેશ્વર, પ્રભુ, ભગવાન્, વીતરાગ વગેરે છે. તેમને પ્રથમ કેવલજ્ઞાન (જેથી બધું જાણી શકાય તે મોટામાં મોટું જ્ઞાન) થાય છે. ત્યારે લોકોને ધર્મનો ઉપદેશ આપે છે. તે વખતે તે ઉપદેશની અસર થવાથી ભગવાનની પાસે ઘણાં માણસો દીક્ષા તથા શ્રાવકનાં બાર વ્રત લે છે. જેઓ દીક્ષા લે તે સાધુ તથા સાધ્વીઓ કહેવાય છે અને જેઓ બારવ્રત લે તે શ્રાવક તથા શ્રાવિકાઓ કહેવાય છે. આ બધા પ્રભુનો સંઘ કહેવાય છે. આ પ્રમાણે માણસોને દીક્ષા તથા વ્રત આપી સાધુ, સાધ્વી તથા શ્રાવક અને શ્રાવિકાઓ બનાવવાથી તેઓ તીર્થંકર ભગવાન્ કહેવાય છે. તેવા તીર્થંકર ભગવાન્ આ વખતે ચોવીસ થયા છે અને અમુક અમુક વખતે ચોવીશ ચોવીશ થયા કરે છે. તેઓમાં કયા ભગવાનની પ્રતિમા છે તે ઓળખી શકાય તે માટે લાંછન બતાવ્યાં છે.

તીર્થંકર-ચંત્ર

નંબર	તીર્થંકર-નામ	પિતા	માતા	જન્મ નગરી	લાંછન
૧	શ્રીઋષભદેવજી (આદિનાથજી)	નાભિરાજ	મંરૂદેવા	અગ્રોધ્યા	વૃષભ (બળદ)
૨	શ્રીઅજિતનાથજી	જિતશત્રુ રાજ	વિજયારાણી	અગ્રોધ્યા	ગજ (હાથી)
૩	શ્રીસંભવનાથજી	જિતારિ રાજ	સેનારાણી	શ્રાવસ્તી	અશ્વ (ઘોડો)
૪	શ્રીઅમિનંદનજી	સંવર રાજ	સિદ્ધાર્થી રાણી	અગ્રોધ્યા	કપિ (વાંદરો)
૫	શ્રીસુમતિનાથજી	મેઘરથરાજ	સુમંગલા રાણી	,,	ક ચપક્ષી
૬	શ્રીપદ્મપ્રભજી	શ્રીધરરાજ	સુસીમા રાણી	કૌશાંબી	પદ્મ (રાતું કમળ)
૭	શ્રીસુપાર્શ્વનાથજી	સુપ્રતિષ્ઠરાજ	પૃથ્વી રાણી	કાશી	સ્વસ્તિક
૮	શ્રીચંદ્રપ્રભજી	મહાસેનરાજ	લક્ષ્મણા રાણી	ચંદ્રપુરી	ચંદ્ર
૯	શ્રીસુવિધિનાથજી (પુણ્યદંતજી)	સુગ્રીવરાજ	રામા રાણી	કાકંદી	મગર
૧૦	શ્રીશીતલનાથજી	દત્તરથરાજ	નંદા રાણી	ભદ્રિલપુર	શ્રીવત્સ
૧૧	શ્રીશ્રેયાંસનાથજી	વિજયસેન રાજ	વિજયસેના રાણી	સિંહપુરી	ખડગી (ગેંડો)
૧૨	શ્રીવાસુપૂજ્યજી	વસુપૂજ્યરાજ	જયા રાણી	ચંપાપુરી	મહિષ (પાડો)
૧૩	શ્રીવિમલનાથજી	કૃતવર્મારાજ	શ્યામા રાણી	કાંપિલપુર	હુક્કર (ભુંડ)
૧૪	શ્રીઅનંતનાથજી	સિંહસેનરાજ	સુયશા રાણી	અગ્રોધ્યા	બાજપક્ષી
૧૫	શ્રીધર્મનાથજી	ભાનુરાજ	સુવ્રતા રાણી	રત્નપુરી	વજ્ર

૧૬ શ્રીશાંતિનાથજી	વિશ્વસેન રાજા	અચિરા રાણી	હસ્તિનાપુર	મૃગ (હરણ)
૧૭ શ્રીકુંથુનાથજી	સૂરરાજા	શ્રીદેવી રાણી	,,	અજ (અકરો)
૧૮ શ્રીઅરનાથજી	સુદર્શનરાજા	દેવી રાણી	,,	નંદાવર્ત
૧૯ શ્રીમલ્લિનાથજી	કુંભરાજા	પ્રભાવતી રાણી	મિથિલાપુરી	કુંભ (કળશ)
૨૦ શ્રીમુનિસુત્રતજી	સુમિત્રરાજા	પદ્માવતી રાણી	રાજગૃહ	કૂમ (કાચખો)
૨૧ શ્રીનમિનાથજી	વિજયરાજા	વપ્રાદેવી રાણી	મિથિલાપુરી	લીલુંકમળ
૨૨ શ્રીઅરિષ્ટનેમિજી (નેમિનાથજી)	સમુદ્રવિજય રાજા	શિવાદેવી રાણી	શૌર્યપુર (હારકા)	શંખ
૨૩ શ્રીપાર્શ્વનાથજી	અશ્વસેનરાજા	વામાદેવી રાણી	કાશી	સર્પ
૨૪ શ્રીવર્ધમાન (મહાવીર) સ્વામી	સિદ્ધાર્થરાજા	ત્રિશલાદેવી રાણી	કુંડપુર (ક્ષત્રિયકુંડ)	સિંહ

પાઠ ૨ જે

પ્રભુદર્શન તથા ગુરુ-દર્શન

જેના ઉપર આપણને પ્રેમ હોય તે માણસની સામું જેમ આપણે મનમાંથી બધા વિચારોને દૂર કરી એક નજરે જોયા કરીએ છીએ, તેમ મનમાંથી સંસાર સંબંધી બધા વિચારોને કાઢી નાખી પ્રભુની સામું જે હાથ જોડી એકીદશે જોયા કરવું તેનું નામ દર્શન.

આપણા તીર્થંકરો મોટા અને પવિત્ર પુરૂષો થઈ ગયા છે. તેથી તેમનાં દર્શન કરવાથી આપણું આ ભવ અને પરભવમાં કલ્યાણ થાય છે. આપણાં દુઃખ દૂર થાય છે, આપણે સુખી થઈએ છીએ અને અંતે આપણે પોતે પ્રભુ જેવા થઈ જઈએ છીએ. પ્રભુ-દર્શનનું આવું સુંદર ફળ હોવાથી આપણી ફરજ છે કે આપણે પ્રભુ-દર્શન અને ગુરુ-દર્શન કર્યા વિના હાતણ પણ ન કરીએ. રોજ

સવારમાં ઉઠીને હાથ, પગ, મોં ઘોઈ આપણે પહેલું કામ દર્શન કરવાનું કરીએ જેથી આપણો આખો દિવસ આનંદમાં જાય. ઘેરથી નિકળ્યા પછી આપણા મનમાં દર્શન કરવા સિવાયના બીજા વિચારો હોવા ન જોઈએ અને રસ્તે બીજી વાતચીત કે બીજાં કામ કરવાં ન. જોઈએ. આમ થાય તો જ આપણને દર્શનનું ખરેખરું ફળ મળી શકે.

પાઠ ૩ જે નવપદ

આપણામાં આંખેલની ઓળી વર્ષમાં જે વખત (ચૈત્ર અને આસો મહિનામાં) આવે છે. તે વખતે નવ નવ દિવસ આંખિલ કરી સાધુ, સાધ્વી, આવક અને આવિકાઓ શ્રીસિદ્ધચક્રના ગુણ ગાય છે તથા ધ્યાન ધરે છે. એ સિદ્ધચક્ર તે નવપદ કહેવાય છે. પદ એટલે ઉત્તમસ્થાનકો અથવા ઉત્તમ વસ્તુઓ. એ નવપદના પહેલાં જે પદનો દેવમાં, પછીના ત્રણ પદનો ગુરૂમાં અને છેલ્લા ચાર પદનો ધર્મમાં સમાવેશ થાય છે. આમ નવપદમાં, દેવ, ગુરૂ અને ધર્મ એ ત્રણે તત્વો રહેલાં છે. તે પદનું જે રંગથી ધ્યાન ધરવામાં આવે તે તેનો વર્ણ કહેવાય છે.

નવપદ-ચંત્ર.

નંબર	નવપદ-નામ	ધ્યાનમાટે વર્ણ	ભોજન તથા મંડલ માટે ધ્યાન.
૧	અરિલંતપદ	ધોળો	ચોખ્ખો
૨	સિદ્ધપદ	રાતો	ચઉ
૩	આચાર્યપદ	પીળો	ચણા
૪	ઉપાધ્યાયપદ	લીલો	મગ
૫	સાધુપદ	નીલો	અડદ
૬	દર્શનપદ	ધોળો	ચોખ્ખો
૭	જ્ઞાનપદ	ધોળો	ચોખ્ખો
૮	ચારિત્રપદ	ધોળો	ચોખ્ખો
૯	તપપદ	ધોળો	ચોખ્ખો

આ નામના અનુક્રમ પ્રમાણે નવપદની પૂજા કરવી.

પાઠ ૪ થો સામાયિક.

આપણે આખો દિવસ સંસારનાં કામકાજ કર્યા કરીએ તો સંસારથી આપણો ક્યારે પણ છૂટકો ન થાય તેથી આપણે થોડો વખત મનની શાંતિ મેળવવા પ્રયત્ન કરવો જોઈએ. સંસારનાં કામ કોઈ દિવસ પુરાં થયાં નથી, થવાનાં નથી અને થશે પણ નહિ અને જીંદગી ટૂંકી છે માટે સાઠ વડીમાંથી બે વડી (ચોવીશ કલાક-માંથી અડતાલીસ મિનિટ) પણ ધર્મધ્યાનની કાઢવી જોઈએ. ધર્મધ્યાનથી—સામાયિક કરવાથી આત્મશાંતિ મળે છે, તેથી સામાયિક કરતી વખતે આપણે કોઈની નિંદા ન કરીએ તેમજ નકામી વાત-ચીત કે મસ્તી તોફાન ન કરીએ. એ કરીએ તો સામાયિક કર્યું ન કર્યું થાય અને સામાયિકનો ખરો અર્થ ‘સમતાની પ્રાપ્તિ—જ્ઞાનદર્શન ચારિત્રની પ્રાપ્તિ’ છે. તે લાભ આપણને ન મળે. સામાયિક લીધું હોય તે વખતે આપણું કોઈ વાંકું બોલે કે અપમાન કરે તો તેના ઉપર આપણે ગુસ્સે થવું ન થોડે તેમજ કોઈ આપણાં વખાણ કરે કે આવકાર આપે તો તેથી આપણે ખુશી પણ ન થઈએ વળી દરેક માણસ આપણો મિત્ર છે એમ ગણી તેનું બહુ ચિંતવીએ. આમ વર્તવાથી આપણામાં સમતા આવે છે તે સમતા કાયમ ટકી રહે તે માટે સામાયિક લઈને આપણે ધર્મનાં પુસ્તકો વાંચીએ, ધર્મનો પાઠ ગોખીએ અથવા ધર્મની વાર્તાઓ કરીએ કે નવકારવાળી ગણીએ. આવું સામાયિક બે વડી (૪૮ મિનિટ) સુધી વિધિ પ્રમાણે કરવાનું છે. સામાયિક કરતી વખતે આપણે ઉપર લખ્યા મુજબ વર્તીએ.

પાઠ ૫ મો

કાઉસગ્ગના ૧૬ આગાર.

- ૧ ઉંચો શ્વાસ લેતાં (અંદર શ્વાસ જતાં)
- ૨ નીચો શ્વાસ મૂકતાં (બહાર શ્વાસ નીકળતાં)
- ૩ ખાંસી, ઉધરસ આવે ત્યારે (મુખે હાથ દેતાં)

- ૪ છિંક આવે ત્યારે (આડો હાથ દેતાં)
- ૫ બગાસું આવે ત્યારે (આડો હાથ દેતાં)
- ૬ ઓડકાર આવે ત્યારે (આડો હાથ દેતાં)
- ૭ અધોદારે વા છૂટ થતાં.
- ૮ ચકરી આવતાં.
- ૯ પિત્તના પ્રકોપથી મૂર્છા આવતાં-વમનાદિ થતાં.
- ૧૦ સૂક્ષ્મ રીતે શરીર હાલતાં.
- ૧૧ સૂક્ષ્મ રીતે બળખે કે કફ હાલતાં.
- ૧૨ સૂક્ષ્મ રીતે નજર હાલતાં.

આ બાર આગાર ઉપરાંત

- ૧૩ વિજળી કે અગ્નિના ઉપદ્રવથી કે પ્રકાશથી બીજે કેકાણે જતાં.
- ૧૪ બિલાડી પ્રમુખ લિંસક પ્રાણીઓના કારણથી બીજે સ્થળે જતાં.
- ૧૫ ચારભય, રાજભય પ્રમુખ ભયથી બીજે સ્થળે જતાં.
- ૧૬ સિંહભય, સર્પભય કે દિવાલ પડવાના ભયથી બીજે કેકાણે જતાં.

આ સોળ આગાર પાળતાં કાઉસગ્ગ ભંગ ન થાય.

આ સોળ અપવાદ સિવાય કાયાને એક સ્થાનમાં, વચનને મૌનમાં અને મનને ધ્યાનમાં રાખવાની પ્રતિજ્ઞા કરી કાઉસગ્ગ કરવામાં આવે છે.

પાઠ ૬ હો ઉપકરણ.

જે ઉપકારના કારણે બને તે ઉપકરણ કહેવાય. સામાયિકમાં ચરવળો, કટાસણું, મુદપત્તિ, સ્થાપનાચાર્ય અને પુસ્તક, નવકારવાળી વગેરે રાખવાં જોઈએ.

૧ ચરવળો-રજ્જેદરણુ-ધૂળનું દરણુ કરનાર, અંતર દષ્ટિએ કર્મરૂપી રજ્જને દૂર કરનાર. તે જીવજંતુઓને બચાવવાનું સાધન છે. તેથી જીવોનું રક્ષણ થાય છે. તેનું પ્રમાણ ચોવીશ આંગળની કે એક હાથની ડાંડી અને બાર આંગળની દશીઓનું હોય છે.

૨ કટાસણુ—તે ઉનનું હોવું જોઈએ. તેમાં જીવજંતુ ભરાઈ રહેવાનો સંભવ થણો ઓછો છે. તે એક આસન નક્કી કરે છે અને કાયયોગથી થતા દોષોને અટકાવે છે. તેનું પ્રમાણ એક ગજ અથવા દોઢ હાથ લાંબુ અને સવા હાથ પહોળું હોય છે.

૩ મુહુપત્તિ—મુખને આડે રાખવાનું વસ્ત્ર તેથી પુસ્તક, જ્ઞાની વગેરેને થુંક ન ઉડવાથી વિનય સચવાય છે, આશાતનાથી બચાય છે અને ત્રસ જીવોનો પણ બચાવ થાય છે. તે વચનયોગથી થતા દોષોને અટકાવે છે. તેનું પ્રમાણ સાંજ આંગળ કે એક ફુટ હોય છે.

૪ સ્થાપનાચાર્ય—આના આલંબનથી ઈષ્ટિકાર્ય સિદ્ધ થાય છે ને આત્માને શાંતિ મળે છે.

૫ પુસ્તક—વાંચન, નવકારવાળી ગુણન અને ધ્યાન એ મન-યોગથી થતા દોષોને અટકાવે છે.

પાઠ ૭ મો

આવકનાં ચાર વ્રત.

આશ્રીનથી પોતાનો ધર્મ પાળવો—(સમક્રિત)

૧ નિરપરાધી જીવોની લિંસા કદી કરવી નહિ—દયા ધર્મ પાળવો.

૨ પરને મોટું તુકશાન થાય તેવું જુહું કદી બોલવું નહિ—સત્યધર્મ પાળવો.

૩. પારકી વસ્તુ તેના માલીકની રજા સિવાય લેવી નહિ—રાજદંડે ને લોક બંડે તેવી ચોરી કદી કરવી નહિ.

૪. પારકી નાર કરવી નહિ—સ્વદારા સંતોષ માની પરદારાને મા દીકરી ને બેન સમાન ગણવી અને પર્વતિથિએ અવશ્ય બ્રહ્મચર્ય પાળવું (તેમ સ્ત્રીએ પણ).

૫. પરિગ્રહનું પરિમાણ કરવું—ધન વગેરે રાચરચીલો પોતાને ખપપૂરતો રાખવો—સંતોષી જીવન ગાળવું.

૬. દયા માટે જવા આવવા સાર દિશાઓનું પ્રમાણ કરવું.

૭. ખાનપાન વસ્ત્રાદિ પદાર્થોનું પ્રમાણ કરવું. મદ્યપિ-(વ્યસ-ની) થવું નહિ, પાપ વ્યાપારનો ત્યાગ કરવો. અને અભક્ષ્ય-અનંતકાય વસ્તુ ખાવી નહિ.

૮. અનર્થદંડનો ત્યાગ કરવો-વિશ્વાસઘાત કરવો નહિ, છડ-કપટ રાખવું નહિ, જુગાર કદી ખેલવો નહિ, મોટા સાથે બાથ ભીડવી નહિ, ક્રોધની નિંદા કરવી નહિ અને નાટક, ભવૈયા, ગંજીયો, ચોપાટ આદિ રમત રમવી નહિ તેમજ જોવી પણ નહિ.

૯. રાગ દ્વેષને છૂતવા, સમતાભાવ-જ્ઞાનદર્શન ચારિત્ર અને શાંતિ મેળવવા માટે રોજ સામાયિક કરવું.

૧૦ દેશાવગાસિક કરવું-પર્વતિથિએ યથાશક્તિ તપ કરી તે દિવસે દસ સામાયિક કરવાં.

૧૧ પર્વતિથિએ યથાશક્તિ તપ કરી ચાર કે આઠ પહોરનો પોસલ કરવો. એ ચારિત્રની વાનગી છે.

૧૨. સુપાત્ર દાન દેવું અને શક્તિ મુજબ અનુકંપાદિ પણ દાન દેવું.

પાઠ ૮ મો.

શીખામણના બોલ.

૧. શુદ્ધ શ્રદ્ધાવાળા ધર્મીજીવોની સોજત કરવી.

૨. જે વ્રત નિયમ લીધા હોય તેમાં દોષ લગાડવો નહિ.

૩. દુર્જન મિત્રથી ચેતીને ચાલવું.

૪. કોઈ પણ અજ્ઞાણના માણસની સાથે એકદમ વગર વિચાર્યું મળી જવું નહિ.

૫. જે કોઈ સારો કે બહાલેશ્રી માણસ શીખામણ દે તો તે પ્રમાણ કરી માનવી.

૬. જેના બોલવામાં ઢંગ ધડો ન હોય તેની સાથે મળી જવું નહિ-પણ એક વચની હોય તેનોજ પરિચય કરવો.

૭. સમકિત (શુદ્ધ શ્રદ્ધા) અને શીયળ (બ્રહ્મચર્ય કે ચારિત્ર)ને શુદ્ધ રીતે પાળવાં.

૮. પોતાના બહાલેશ્રી અને સજ્જન મિત્રની સાથે દગો ન કરવો.

૯. કુસંગી કે કુશાળીયા માણસની કે મિત્રની સોખત ન કરવી. કરે તો પોતાની ઇજ્જત-આપ્ત ઘટે.

૧૦. માઆપ, માસ્તર, મુનિમહારાજ વગેરે વડીલોનો વિનય કરવો.—તેમની આજ્ઞામાં રહેવું.

૧૧. સુખ-દુઃખ ખમવાં, ઉત્તમકુળની અને ઉત્તમધર્મની મર્યાદા ન મૂકવી.

૧૨. કોઈ પણ માણસનું પાછળથી ભુંડું ન બોલવું, બોલવાથી અવગુણ પેદા થાય.

૧૩. જ્યાં બે જણ ગુપ્ત વાત કરતા હોય ત્યાં ઉભા ન રહેવું. વાત બહાર પડતાં સાક્ષી પૂરવી પડે.

૧૪. પોતાના મનની વાત જોવા તેવા માણસને મોઢે ન કરવી, કરે તો જરૂર પાછળથી પરતાવું પડે.

૧૫. કદાપિ રીસ (ગુસ્સો કે ક્રોધ) ચડે તોપણ જેમ તેમ ન બોલવું. પણ ગમ ખાવી. નહિ તો પાછળથી પરતાવું પડે.

૧૬. નાના કે મોટામાં ભૂલચૂક પડે તો વારંવાર સંભારવી નહિ. સંભારે તો અવગુણ નીપજે.

૧૭. કોઈને મોઢે બોલું મનાવવું નહિ, કામ જોઈને પાડવું.

૧૮. નિશ્ચય તે સોનાની મહોર છે અને વ્યવહાર તે ઉદ્યમ છે માટે વ્યવહાર સાચવવો અને નિશ્ચય તરફ ભાવ રાખવો.

૧૯. બનતાં સુધી કોઈની પણ સામે ન થવું, કદી સામાવાળો તાણી જાહે તો આપણે ઢીલું મૂકવું.

૨૦. જે કામ કરવું હોય તેની આગળ પાછળ પરીક્ષા કરવી અને તે કામ જલદી પાર પાડવું જેથી ચાર લોકમાં ચતુર કહેવાઈએ અને પંચમાં પૂજાઈએ.

૨૧ દુર્જન માણસને છોડવો નહિ, છોડતાં જરૂર પાછળથી ભૂંડું બોલે.

૨૨ જે ધરમાં એકલી સ્ત્રી કે એકલો પુરુષ હોય તે ધરમાં એકદમ પેસવું નહિ, કદાપિ અગ્નિએ પેસાય તો તરત પાછા વળવું. ન વળે તો સામાને સંદેહ-બહેમ પડે.

૨૩ મૂર્ખ માણસને ઉદ્દેશીને શીખામણુ ન દેવી, ઉલટી આપણીજ ખોટ કાઢે.

૨૪ ધર્મમાં તેમજ સમાજમાં કજીઓ ધાલવો નહિ, દેશદ્રોહી થવું નહિ અને કુમાર્ગે દોરી જનાર પુસ્તકો વાંચવાં નહિ.

૨૫ પોતાની આજરના કાંકરા થાય, સારા માણસોમાં શરમાવું પડે તેવું કામ કરવું નહિ.

૨૬ આજ્ઞત આવે ડરવું નહિ, સારા માણસોનું કે કોઇનું પણ બનતાં સુધી અપમાન કરવું નહિ, બહુ બોલા થવું નહિ, બહેમી થવું નહિ અને બદલા સાથે વિરોધ કરવો નહિ.

૨૭ દેવ-ગુરુની ભક્તિ, ધર્મકરણી કરવી, અને ધર્મધ્યાન-સ્વપરોપકાર કરવો તથા પુણ્યે પાપ દેલાય છે, પુણ્ય વિના જસ મળતો નથી, આળસને જસ નથી, ધર્મનું મૂળ વિનય છે, પાપનું મૂળ વ્યસન ને લોભ છે, દુઃખનું મૂળ રોદ છે અને વ્યાધિનું મૂળ રસ છે. માટે બનતાં સુધી તે અનર્થનો ત્યાગ કરી ધર્મમિત્રની સોબતમાં રહેવું.

સૂત્રોના ટૂંક ભાવાર્થ.

૧ સવાલ—પ્રથમ નંબરે ‘નવકાર’ મૂકવાનું શું કારણ ?

જવાબ—વ્યવહારમાં એવો નિયમ છે કે ‘મંગલકાર્યની શરૂઆતમાં છપ્પટદેવગુરુનું નામ દેવાનો રિવાજ છે’ છપ્પટદેવ-ગુરુના રમણથી મંગલકાર્ય નિર્વિઘ્નપણે સફળ થાય છે. મન નિર્મળ રહે છે, ખરાબ વિચારોનો નાશ થાય છે અને મંગલકાર્યના પ્રારંભમાં છપ્પટદેવ-ગુરુનું નામ દેવું તે મહામંગળને સૂચવનારું છે. આ સૂત્રમાં દેવ અને ગુરુને નમસ્કાર કરેલો છે. આ મંત્રનો હંમેશાં જાપ કરવાથી દિવસ

સારો જાય છે, કાર્યની સિદ્ધિ થાય છે. રોગ, શોક, સંતાપ વગેરે દૂર થઈ જાય છે. જૈનધર્મનો સૌથી મોટો અને અનાદિસિદ્ધમંત્ર માનવામાં આવે છે. આ મંત્રથી ‘ઓંકાર’ અને ‘અનાનુપૂર્વી’ વગેરે બને છે. માટે બધાં સૂત્રોમાં પ્રથમ સ્થાન ‘નવકાર’ને આપવામાં આવ્યું છે. ‘ઓંકાર’નો જાપ કરવાથી કે ‘અનાનુપૂર્વી’ ગણવાથી ચિત્તની એકાગ્રતા સારી થાય છે માટે શ્રદ્ધાપૂર્વક આનો જાપ રોજ કરવો જોઈએ.

૨ સ૦—બીજા નંબરે ‘પંચિંદિય’ને મૂકવાનું શું કારણ ?

જ૦—‘જૈનધર્મની કોઈપણ ધાર્મિક ક્રિયા દેવ કે ગુરૂ મહારાજની સમીપમાં રહીને કરવાની હોય છે.’ ગુરૂ મહારાજની સન્મુખ કે તેમના સ્થાપનાચાર્યની સન્મુખ ક્રિયા કરવાથી મન ધ્યાનમાં સ્થિર થાય છે. એવો નિયમ છે કે ‘મન આગળ જેવો આદર્શ હાજર હોય તે તરફ ચિત્તવૃત્તિ ઝાંટે છે’ માટે દષ્ટિમર્યાદા સન્મુખ ગુરૂની ગેર હાજરીમાં પુસ્તક વગેરે સાપડા ઉપર મૂકી તેમાં (નવકાર અને પંચિંદિય સૂત્રથી ગુણરોપણ કરી) સ્થાપનાચાર્યની ભાવના ભાવવી પછી તેમની આજ્ઞા લઈ ધાર્મિક ક્રિયા કરવી. તે માટે બીજા નંબરે આ સૂત્રને સ્થાન આપવામાં આવ્યું છે. આ સૂત્રમાં ગુરૂ મહારાજ કેવા હોવા જોઈએ ? તે સંબંધી તેમાં ગુણો બતાવવામાં આવ્યા છે અને સ્થાપનાશુ સ્થાપતી વખતે આ સૂત્ર ખોલાય છે.

૩ સ૦—ત્રીજા નંબરે ‘ખમાસમણુ’ મૂકવાનું શું કારણ ?

જ૦—‘નવકાર’ અને ‘પંચિંદિય’ સૂત્રથી ગુરૂસ્થાપના કરી. તેને પાપરહિત થવા સાથે શુદ્ધ ભાવથી નમસ્કાર કરવાનો હોય છે. અને પગે લાગતી વખતે બે હાથ, બે હાથ અને માથું એ પાંચ અંગ જમીનને અડે એવી રીતે પંચાંગ પ્રણિપાતથી—આ સૂત્રથી દેવ—ગુરૂને વંદન કરાય છે. માટે ત્રીજા નંબરે આ સૂત્ર મૂકવામાં આવ્યું છે.

૪ સ૦—ચોથા નંબરે ‘ધરિયાવહી’ મૂકવાનું શું કારણ ?

જ૦—ધાર્મિક ક્રિયા કરવાના પ્રારંભમાં સાધુ—શ્રાવકના ધર્મ—

આચાર પાળવામાં કે જતાં, આવતાં સૂતાં, ઉઠતાં, ખેસતાં, કામકાજ કરતાં જાણતાં અજાણતાં જે કાંઈ પાપ થયું હોય, તે સર્વે હૃદયશુદ્ધિપૂર્વક ગુરૂ મહારાજની, કે સ્થાપનાજીની સમક્ષ પ્રકાશવું જોઈએ—પાપનું પ્રાયશ્ચિત્ત કરી આત્મશુદ્ધિ કરવી જોઈએ. તે માટે ચોથા નંબરે આ સૂત્ર મૂકવામાં આવ્યું છે. જેમ કાંઈ ખેતરમાં વાવણી કરવી હોય તો તે ખેતરને પહેલાં વાવણી લાયક બનાવવું પડે છે, તેમ હૃદયરૂપી ખેતરમાં સમસ્થિતિ (સમભાવવ્રત્તિ) રૂપ કલ્પવૃક્ષ ઉગાડવા સારૂ હૃદયશુદ્ધિ કરવી જોઈએ. તે માટે આ સૂત્ર છે.

૫ સ૦—પાંચમા નંબરે ‘તસ્સ ઉત્તરી’ મૂકવાનું શું કારણ ?

જ૦—‘છરિયાવહી’ સૂત્ર ઉપયોગથી જાણતાં ઘણું પાપ દૂર થાય છે અને થોડું બાકી રહે છે તે દૂર કરવા માટે—વિશેષ શુદ્ધ થવાને સારૂ આ પાંચમું સૂત્ર બોલાય છે તેથી આ સૂત્રને પાંચમા નંબરે મૂકવામાં આવ્યું છે. આ સૂત્રમાં આત્માની વિશેષશુદ્ધિ કરવા—સદંતર પાપકર્મોનો નાશ કરવા માટે ત્રણ કરણ—(૧) પ્રાયશ્ચિત્ત કરણ—(મારું પાપ દૂર થાઓ) (૨) વિશુદ્ધિકરણ—(મારા આત્મા ઉપર ચોંટેલી કર્મની મલીનતા દૂર થાઓ) અને (૩) વિસદ્લીકરણ—(મારા હૃદયમાંથી પહેલું માયાશય—ઉંડું કપટ, બીજું નિવાણશય—ગુપ્તકામના અને ત્રીજું મિત્ત્વાત્મશય—ખોટી માન્યતા દૂર થાઓ) કરવાના આશયથી કાઠિસગ્ગ કરવાની આવશ્યકતા બતાવવામાં આવી છે.

૬ સ૦—છઠ્ઠા નંબરે ‘અન્નત્થ’ સૂત્ર મૂકવાનું શું કારણ છે ?

જ૦—કાઠિસગ્ગ કેવી રીતે કરવો ? અને તેની અંદર કયા કયા આગારો—અપવાદો સમાવેલા છે ? તે તથા બીજાં પણ દોષો કાઠિસગ્ગ ભાંગવામાં રહેલા છે તે દોષોથી અત્રગ રહેવું અને શરીરને નિશ્ચલ કરી, વચનને મૌન રાખી, મનને સ્થિર કરી પ્રભુધ્યાનમાં કે આત્મધ્યાનમાં તદ્દલીન થવું જોઈએ તે માટે છઠ્ઠા નંબરે આ સૂત્ર મૂકવામાં આવ્યું છે. આ સૂત્રમાં બાર આગાર—છૂટો આપવામાં આવી છે તેથી કાઠિસગ્ગ અખંડિત રહે છે. પ્રતિજ્ઞાને બાધ આવતો

નથી લીધેલી પ્રતિજ્ઞાનું જરાજર પાલન થાય છે. તે કાઉસગ્ગથી મનની ચંચળતા નાશ પામે છે, સ્થિરતા અનુભવાય છે અને તેમાં 'નવકાર' કે 'લોગસ્સ' ગણવાનો હોય છે. જે જે ધાર્મિક ક્રિયાઓમાં આત્માને કાઉસગ્ગથી વિશેષ શુદ્ધ કરવાની જરૂર પડે છે, ત્યાં ત્યાં કાઉસગ્ગ કરતાં પહેલાં કાઉસગ્ગના ઉદ્દેશ અને આગારો ગણાવી જવા સારૂ 'તસ્સ ઉત્તરી ને અન્નત્થ' નો પાઠ ભણાય છે.

૭ સ૦—સાતમા નંબરે 'લોગસ્સ' સૂત્ર મૂકવાનું શું કારણ ?

જ૦—આ સૂત્રમાં વર્તમાન ચોવીશ તીર્થંકર ભગવાનની નામ લેવા સાથે સ્તુતિ કરવામાં આવી છે. પરમાત્માના નામનું ચિંતવન કરવાથી પ્રભુની કૃપા મેળવી શકાય છે. આત્માની ઉન્નતિ માટે આરોગ્ય, બોધિલાભ, સમાધિ (મનશાંતિ) અને સિદ્ધિ (મોક્ષગતિ) પ્રાપ્તિની માગણી કરાય છે. તે બધું આપનાર અરિહંત ભગવાન છે. તે માટે સાતમા નંબરે આ સૂત્ર મૂકવામાં આવ્યું છે.

કાઉસગ્ગ પાઠ પછી 'લોગસ્સ' બોલવો—વિશુદ્ધ એવા આત્મા રૂપી ખેતરમાં સમતાભાવરૂપ કલ્પવૃક્ષ ઉગાડવા સારૂ તેની અંદર ચોવીશ તીર્થંકરદેવોના કીર્તન-સ્તુતિરૂપ અમૃત રસના વરસાદનું સિંચન કરી તેને રસવાળો બનાવવા માટે 'લોગસ્સ'ના પાઠની યોજના છે. મહાન પુરુષોના નામનું—ચરિત્રોનું સ્મરણ કરવાથી, તેમના પગલે ચાલવાની ઈચ્છા થાય છે અને અંતે તેમના જેવા થવાય છે.

૮ સ૦—આઠમા નંબરે 'મુહપત્તિના ૫૦ બોલ' મૂકવાનું શું કારણ ?

જ૦—પ્રભુસ્તુતિ કર્યા પછી આત્મશુદ્ધિ કરવાની હોય છે. ભગવતી (પૃજ્ય) મુહપત્તિ કહેવાય છે. તેનું દ્રવ્યપડિલેહણ તે ભાવ પડિલેહણનું કારણ છે. પચાસ બોલમાં જ્યાં જ્યાં 'પરિહરૂ' એવો પાઠ છે ત્યાં ત્યાં તે તે બોલનો ત્યાગ કરવાથી અને જ્યાં જ્યાં 'આહરૂ' કહ્યું છે ત્યાં ત્યાં તે તે બોલને અંગીકાર કરવાથી હૃદયભૂમિ શુદ્ધ થાય છે અને તેમાં ધર્મરૂપી બીજનો અંકુરો વૃદ્ધિ પામે છે. તે માટે આઠમા નંબરે ૫૦ બોલ મૂકવામાં આવ્યા છે.

જેમ ખેડૂત ખેતરમાં ખી વાવવા સારૂ પ્રથમ જમીનને સાફ કરે છે-ઝાંખરા, કાંકરા વગેરે દૂર કરે છે ત્યારપછી તેમાં ખીજ વાવે તો તે સારી રીતે ઉગી નીકળે છે, તેમ હૃદયરૂપી ખેતરમાં મિથ્યાત્વ, રાગ, દ્વેષ વગેરેરૂપ ઝાંખરા, કાંકરા છે તે દૂર કરવા સારૂ અને ધર્મરૂપી ખીજ વાવવા સારૂ આ દ્રવ્યપડિલેદણ કરવાનું છે.

૯ સ૦-નવમા નંબરે 'કરેમિ ભંતે' સૂત્ર મૂકવાનું શું કારણ ?

જ૦-આ સામાયિક લેવાનું પચ્ચખખાણુ છે તેમાં સામાયિક લલ્લને કાઢીની નિંદા કે નકામી વાતચીત ન કરવી તે અતાવવામાં આવ્યું છે. જ્યાં સુધી સામાયિકનો નિયમ હોય ત્યાંસુધી કાઢપણુ જાતના મન, વચન કે કાયાથી થતા પાપવાળા વ્યાપારોનું સેવન કરવું નહિ અને કરાવવું નહિ એવી ઉચ્ચપ્રતિજ્ઞા પ્રભુસાગે ને ગુરૂ સાગે આ સૂત્રથી લેવામાં આવે છે. જેમ કપડું ધોયા પછી તે રંગાયા પછી તેને ડાઘ લાગે નહિ તેવી રીતે સાચવવાની જરૂર પડે છે, તેમ પ્રભુસ્તુતિ ને આત્મશુદ્ધિ કરી ચિત્તવૃત્તિને પ્રભુમય બનાવીને સામાયિકમાં સંકલ્પ આદિ શુદ્ધિઓનું સહવિચારોથી પાલન કરવું-મનરૂપી પશુને પ્રતિજ્ઞારૂપી ખીલે બાંધવું તે માટે નવમા નંબરે આ સૂત્રને સ્થાન આપવામાં આવ્યું છે. જેમ મુસાફરને ઝાડની છાયા તાપમાં વિસામે છે, તેમ સંસારથી બળ્યા જળ્યાને બે ઘડીનું સામાયિકવ્રત પરમ શાંતિનો વિસામે છે.

૧૦ સ૦-દશમા નંબરે 'સામાધયવયળુત્તો' મૂકવાનું શું કારણ ?

જ૦-આ સૂત્રમાં સામાયિક એ બે ઘડીનું (૪૮ મિનિટનું) ચારિત્ર છે, તે વખતોવખત કરવું જોઈએ. તેથી પાપકર્મોનો નાશ થાય છે અને સામાયિક કરતી વખતે શ્રાવક એ સાધુ સમાન છે. એવું શ્રાવકની ઉચ્ચદશાનું ભાન કરાવે છે. માટે જ દશમા નંબરે આ સૂત્ર મૂકવામાં આવ્યું છે.

'નવકાર' થી તે 'કરેમિ ભંતે' સુધીના નવ સૂત્રો સામાયિકની

વિધિ કરતી વખતે બોલાય છે અને આ દશમું સૂત્ર સામાયિકની પૂર્ણાદ્યુતિ કરતી વખતે બોલાય છે—ભૂતની માફી માગવામાં આવે છે માટે તેને સૌથી છેલ્લું મૂકવામાં આવ્યું છે.

૧ જ' કિંચિ—આ સૂત્રમાં જે કોઈ નામ રૂપે તીર્થ હોય તેને તથા ત્રણે લોકમાં રહેલી જિનપ્રતિમાઓને નમસ્કાર કરવામાં આવ્યો છે.

૨ નમોત્યુણું—આ સૂત્રમાં સુદેવ કેવા હોવા જોઈએ તે સંબંધી સ્વરૂપનું—પ્રભુના ગુણોનું વર્ણન આવે છે. અરિહંતદેવની સ્તુતિ છે.

૩ જવંતિ—આ સૂત્રમાં ત્રણ લોકમાં રહેલી જિનપ્રતિમાઓને નમસ્કાર કરવામાં આવે છે.

૪ જવંત—આ સૂત્રમાં પંદર કર્મભૂમિની અંદર વિચરતા બધા સાધુ મહાત્માઓને નમસ્કાર કરવામાં આવે છે.

૫ જય વીયરાય—આ સૂત્રમાં પ્રભુની પાસે કટલીક ઉત્તમ પ્રાર્થના—માગણી કરવામાં આવે છે.

૬ સવ્વલોએ—આ સૂત્રથી દેરાસરમાં રહેલી દરેક જિન પ્રતિમાઓને વંદન કરવામાં આવે છે.

૧ ઇચ્છિકાર ભગવન—આ સૂત્રથી મુનિ મહારાજને સુખ-સાતા પૂછાય છે.

૨ અબ્ભુહિઓ—આ સૂત્રથી મુનિમહારાજને આપણાથી જે જે અવિનય અપરાધ થયા હોય તે જાહેર કરી તેમની પાસે ક્ષમા—માફી માગવામાં આવે છે.

સામાયિકના ૩૨ દોષ.

મનનાં પુદ્ગળ દોરંગી છે. સામાયિકમાં જ્યારે વિશુદ્ધપરિણામથી રહેવું કહ્યું છે, ત્યારે પણ એ મન આકાશ પાતાળના ઘાટ ઘડ્યા કરે છે તેમજ ભૂલ, વિસ્મૃતિ, ઉન્માદ વગેરેથી વચન—કાયામાં

પણ દૂષણ આવવાથી સામાયિકમાં દોષ લાગે છે. મન, વચન અને કાયાના થઈને ૩૨ દોષ ઉત્પન્ન થાય છે, એ બીજીશ દોષ અવશ્ય જાણવાના છે. તે પ્રથમ જાણવાથી મન સાવધાન રહે છે.

મનના ૧૦ દોષ

૧ અવિવેક દોષ—સામાયિક લઈને સામાયિકનું સ્વરૂપ નહિ જાણવાથી મનમાં એવો વિચાર કરે કે સામાયિક શું ચીજ છે ? વિવેક સહિત સામાયિક કરીને કાણ તર્યા છે ? એનાથી શું ફળ છે ? એ કાનું સાધન છે ? એમાં કાણ પરસાધ્ય છે ? એની શું શૈલી છે ? વ્યવહાર અને નિશ્ચય સામાયિક કયું છે ? એવા વિવેકરહિત સામાયિક કરે તો આ દોષ લાગે.

૨ યશોવાંછા દોષ—સામાયિક નિર્જરાનું કારણ છે અને મોક્ષનું મુખ્ય સાધન છે, તે કરીને યશ-કીર્તિને ઇચ્છે તો આ દોષ લાગે.

૩ ધનવાંછા દોષ—સામાયિક લઈને મનમાં વિચારે કે કોઈ સારો માણસ ધર્મી જાણીને મને ધન આપશે અગર હું સામાયિક કરીશ તો મને ધન મળશે એવી ઇચ્છાએ સામાયિક કરે તો આ દોષ લાગે.

૪ ગર્વ દોષ—સામાયિક કરીને મનમાં અભિમાન ધરે કે હું ધર્મને જાણનારો છું. લોકો મને ધર્મી કહે છે અને હું સામાયિક પણ તેવુંજ કરું છું. બીજા મૂર્ખ લોકો સામાયિક કરવામાં શું સમજે ? એવો ગર્વ કરે તો આ દોષ લાગે.

૫ ભય દોષ—હું શ્રાવકકુળમાં જન્મ્યો છું, મને લોકો મોટા તરીકે માને છે અને જો હું સામાયિક નહિ કરું તો લોકો કહેશે કે જુઓ ફલાણા ભાઈ મોટા થયા છે તોપણ તેમના મનમાં ધર્મની નિષ્ઠા આવતીજ નથી, બીજું તો બધું રહ્યું પણ રોજ એક સામાયિક સરખું પણ કરતા નથી. એવું તે શું છે ? એથી નિંદા થશે. મનમાં સામાયિક કરવાનો ભાવ નહિ હોવા છતાં લોકઅપવાદના ભયથી સામાયિક કરે તો આ દોષ લાગે.

૬ નિહાન દોષ—સામાયિકનું ફળ ઘણું મોટું છે તેમ છતાં સામાયિક કરીને તેનાં ફળથી ધનપુત્રાદિક મળવાનું ઇચ્છે અથવા જો આ સામાયિકનું ફળ હોય તો હું આ લોકમાં ધનવાન થાઉં અને પરલોકમાં દેવતાનાં સુખ પામું એવા આશયથી સામાયિક કરે તો આ દોષ લાગે.

૭ સંશય દોષ—સામાયિક કરીને મનમાં એવો વિચાર કરે કે સામાયિક તો કરીએ છીએ પણ આગળ ઉપર એનું ફળ મળશે કે નહિ? એવા સંશયથી સામાયિક કરે તો આ દોષ લાગે.

૮ કપાય દોષ—સામાયિકમાં તો પૂર્વે જે કપાય કરેલો હોય તેનો પણ ત્યાગ કરવો એવું રહસ્ય છે તેમ છતાં ક્રોધથી સામાયિક કરવા એસી જાય કે કોઈ સાથે રોષ હોય તેથી તેને જવાબ દેવો નથી માટે લાવ સામાયિક કરી એસું એવા કપાયવાળા મનથી સામાયિક કરે તો આ દોષ લાગે.

૯ અવિનય દોષ—ધર્મનું મૂળ વિનય છે, વિનયથી—બહુ માનની પુષ્ટતાથી અગણિત ફળ થાય છે. જૈનશૈલિમાં સર્વ ધર્મકરણી વિનય વગરની નથી તે માટે વિનયપૂર્વક સામાયિક કરવું જોઈએ તેમ છતાં ગુરુમહારાજનો કે સ્થાપનાજીનો અવિનય કરવાપૂર્વક સામાયિક કરે તો આ દોષ લાગે.

૧૦ અબહુમાન દોષ—મનથી સામાયિક ઉપર ઘણું બહુમાન અને અધિક ભક્તિભાવ રાખવો જોઈએ. જેમ કોઈ મોટો દયાળુ પુરૂષ કોઈ રોગ, શોક દુઃખ દારિદ્રતામાં પીડાતા મનુષ્યને, અનેક પ્રકારે સહાયતા કરી સુખી કરે ત્યારે તે માણસને ઉપકારી પુરૂષ ઉપર કેવું બહુમાન અને ભક્તિભાવ થાય? તેમ સામાયિક પણ આ લોક અને પરલોકમાં પુદ્ગલિક અને મોક્ષનું સુખ આપનાર છે તેમજ બાહ્ય અને અભ્યંતર દુઃખને દૂર કરનાર છે માટે તેનું બહુમાન કરવું જોઈએ તેમ છતાં ભક્તિભાવ અને ઉમંગ રહિત સામાયિક કરે તો આ દોષ લાગે.

વચનના ૧૦ દોષ

૧ કુવચન દોષ—સામાયિકમાં કુવચન—કર્કશવચન બોલે. ઉત્તમને કુવાક્ય બોલવાં લાયક જ નથી તેમ છતાં જે વચન સાંભળી કોઈને ભય, લજ્જા, કષાયાદિ પેદા થાય તેવાં વચનો બોલે તો આ દોષ લાગે.

૨ સહસાત્કાર દોષ—સામાયિકમાં આગળ પાછળ ઉપયોગ દીધા વિના—વગર વિચાર્યું એકદમ જેમ મનમાં આવે તેમ બોલે તો આ દોષ લાગે.

૩ અસત્આરોપણ દોષ—સામાયિકમાં કોઈને ખોટું આળ કલંક દે, ખોટો બોધ આપે તો આ દોષ લાગે.

૪ નિરપેક્ષવાક્ય દોષ—સામાયિક લઘુ શાસ્ત્રની અપેક્ષા વગર પોતાની મરજીએ પોતાને કહે તેમ બોલે, જૈનોને તો નિરંતર સાપેક્ષવચન જ બોલવું જોઈએ, નિરપેક્ષ વચન ન બોલવું જોઈએ તેમ છતાં બોલે તો આ દોષ લાગે.

૫ સંક્ષેપ દોષ—સૂત્રના પાઠ, અક્ષર વગેરે જેવા હોય તેવા યથાર્થ બોલવા જોઈએ તેમ છતાં ટુંકામાં બોલી નાખે તો આ દોષ લાગે.

૬ કલહ દોષ—સામાયિકમાં જેની તેની સાથે કલેશ—કંકાસ—કળીઓ કરે તો આ દોષ લાગે.

૭ વિકથા દોષ—સામાયિકમાં રાજકથા, દેશકથા, ભક્તકથા અને સ્ત્રીકથા એ કર્મબંધની વાતો કરે તો આ દોષ લાગે.

૮ હાસ્ય દોષ—સામાયિકમાં ‘અનર્થનું મૂળ હાંસી ને રોગનું મૂળ ખાંસી છે’ વળી ઉત્તમ માણસ અતિ હાસ્ય ન કરે. તે જાણુવા છતાં હાસ્યરસવડે કોઈની હા મસ્કરી કરે તો આ દોષ લાગે.

૯ અશુદ્ધપાઠ દોષ—સામાયિકમાં સૂત્રપાઠ ન્યૂનાધિક અને અશુદ્ધ બોલે તો આ દોષ લાગે.

૧૦ મુણમુણ દોષ—સામાયિકમાં જેમ માખી બણબણ કરે તેમ ગડબડ ગોટાથી સૂત્રપાઠ બોલે જે પોતે પણ પુરું માંડ સમજી શકે તેથી આ દોષ લાગે.

કાયાના ૧૨ દોષ

૧ આસન દોષ—સામાયિકમાં ગુરુમહારાજનો કે સ્થાપનાજીનો વિનય સચવાય—વિનયગુણ રહે ને ઉદ્ધતાર્ધ માલમ ન પડે તેવા આસને બેસવું જોઈએ પણ પગ ઉપર પગ ચઢાવીને કે વસ્ત્રથી ઢીંચણ બાંધીને અવિનયરૂપ આસને બેસે તો આ દોષ લાગે.

૨ ચલાસન દોષ—શ્રાવક એકજ સ્થિર આસને બેસીને સામાયિક પૂરું કરે. કદાપિ રોગાદિ કારણે આસન ફેરવવું પડે તો જ્યણા પૂર્વક ઉપયોગથી ઉઠીને ચરવળાથી પૂંજીને આસન ફેરવી શકાય પણ તેવા કારણ વગર ડગમગતે આસને બેસી કે જ્યાંથી વારંવાર ઉઠવું પડે તેવા આસને બેસી સામાયિક કરે તો આ દોષ લાગે.

૩ ચલદષ્ટિ દોષ—સામાયિકમાં મૌનપણે ધ્યાન કરે ને સ્થાપનાજી સન્મુખ નજર રાખે, મનમાં શુદ્ધ ઉપયોગ રાખે, મુખ આગળ મુદ્ધપત્તિ રાખીને ભણે ગણે ઇત્યાદિ આ શુદ્ધ સામાયિકની શૈલી છે. એ શૈલીને છોડીને ચપળતાપૂર્વક ચારે દિશાએ ચક્રિત મૃગની પેઠે આંખ ફેરવે તો આ દોષ લાગે.

૪ સાવધક્રિયા દોષ—સામાયિકમાં કંઈ પાપની ક્રિયા કરે કે પાપકામની સંજ્ઞા કરે તો આ દોષ લાગે.

૫ આલંબન દોષ—સામાયિકમાં શરીરના કારણે સિવાય અન્યતનાએ દિવાલ કે થાંભલા પ્રમુખનું આઠીંગણુ લઈ બેસે તો ત્યાં બેઠલા જંતુ વગેરેનો નાશ અને પ્રમાદ થાય તેથી આ દોષ લાગે.

૬ આકુચન પ્રસારણ દોષ—સામાયિકમાં ખાસ કારણ વિના હાલવા ચાલવાનું નથી કહ્યું, જરૂરના કામમાં લાચાર થતાં ચરવલા પ્રમુખથી પૂંજીને લાથ પગ હલાવે એવી શૈલી છતાં કારણ વિના—નકામા લાથ, પગ સંકોચે, લાંબા કરે કે હલાવે તો—પ્રમાદથી—આ દોષ લાગે છે.

૭ આલસ્ય દોષ—સામાયિકમાં અંગ મરડે, ટચાકા પાડે, કેડ વાંકી કરે એ પ્રમાણે પ્રમાદની બહુલતાથી બેદ ઉત્પન્ન થાય—આળસ મરડે તો આ દોષ લાગે.

૮ મોટન દોષ—સામાયિકમાં આંગળી પ્રમુખને વાંકી કરીને ટચાકા વગાડે તો દર્શનાવરણ કર્મના ઉદયથી આ દોષ લાગે.

૯ મલદોષ—સામાયિકમાં ધ્યાન કરે, ભણે ગણે, અને અંગમાં થતી ખરજને સહન કરે પણ ચેતના સ્થિર ન રહે તો મનમાં પશ્ચાત્તાપ કરતાં મહાપુરુષોની ધીરજતા ભાવતાં ધીમે ધીમે ખસતે વલૂરે એવી શૈલી છે. તે શૈલીને મૂકીને વલૂરે-ખરજ ખણે કે મેલ ઉતારે તો આ દોષ લાગે.

૧૦ વિભાસણ દોષ—સામાયિકમાં ભણતું ગણતું, ધ્યાન કરતું કે સાંભળતું વગેરેને મૂકી દઈ લાથનો ટેકા દઈ કે ગળામાં લાથ નાખી વિચારમાં પડી જાય તો આ દોષ લાગે.

૧૧ નિદ્રાદોષ—સામાયિકમાં ભણતું, ધ્યાન કરતું, પુસ્તક વાંચતું કે સાંભળતું પડતું મૂકી ઉંચ કરે તો (તે બનવાતી કર્મની પ્રકૃતિ હોઈ સામાયિકને નિષ્ફળ કરે છે માટે) આ દોષ લાગે.

૧૨ આચ્છાદન-વસ્ત્ર સંકોચન દોષ—સામાયિકમાં ઠંડી-ટાઢ વાય તો સહન કરે પણ ચેતના સ્થિર ન રહે તો મનમાં પશ્ચાત્તાપ કરતાં મહાપુરુષોની ધીરજતા ભાવતાં એકાદ વસ્ત્ર એકાદે એવી શૈલી છે, તે શૈલીને મૂકી ટાઢ પ્રમુખની ભીતિથી પોતાના બધા અંગ ઉપાંગ વસ્ત્રથી ઢાંકીને શરીર સંકોચીને એસે તો આ દોષ લાગે.

આ બીજીસ દોષ ટાળીને સામાયિક, પ્રતિક્રમણ અને પૌપધ પ્રમુખ ધર્મકરણી કરવી જોઈએ. પાંચ અતિચાર ટાળવા જોઈએ.

સામાયિકના પાંચ અતિચાર.

સામાયિક લીધે દુર્ધ્યાન, મન આણે તે દોષ-નિધાન;
વચને ભાષે જેય સપાપ, કાયાએ કરી તે પ્રાણ-સંતાપ. ૧
વિસ્મૃતિ આવે વેળા તણી, આદર ન કરે જે વ્રત ભણી;
નવમા વ્રતના એ અતિચાર, જે ટાળે તમુ હું બલિહાર. ૨

૧ મનદુષ્પ્રણિધાન—સામાયિક લઈને ધર્મધ્યાનમાં મનને

રાખવું એવી શૈલી છતાં દોષનો ભંડાર એવા આત્મધ્યાન કે રૌદ્ર-ધ્યાનમાં મનને જોડે તો આ અતિચાર લાગે.

૨ વચનદુષ્પ્રણિધાન—સામાયિકમાં ધર્મકથાઓ કરવી એવી શૈલી છતાં પાપવાળા વચનો બોલે તો આ અતિચાર લાગે.

૩ કાયદુષ્પ્રણિધાન—સામાયિક લઈ એક સ્થિર આસને બેસવું જોઈએ એવી શૈલી છતાં જીવલિંસા થાય તેવી રીતે શરીર-વ્યાપાર કરે તો આ અતિચાર લાગે.

૪ વિસ્મૃતિ—સામાયિક કેટલા વાગે લીધું તે ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ. કારણકે ઉપયોગમાં ધર્મ છે. એવી શૈલી છતાં ટાઇમ ભૂલી જવાય કે સામાયિક લીધું છે કે નથી લીધું ? એવા ઉપયોગ વગર સામાયિક કરે તો આ અતિચાર લાગે અને

૫ અનાદર—સામાયિક આદરપૂર્વક કરવું જોઈએ એવી શૈલી છતાં વખત પૂરો થયા સિવાય સામાયિક પારે તો આ અતિ-ચાર લાગે. એ પાંચ અતિચાર જાણવા પણ આચરવા નહિ.

છૂટક સ્તવનો.

૧ શ્રીઋષભદેવજિન-સ્તવન.

ઉઠત પ્રભાત નામ, જિનજીકે ગાઈયે;

નાભિજીકે નંદકે, ચરણ-ચિત્ત લાઈયે.

ઉઠત૦ ૧

આનંદકે કંઠ જાકું, પૂજત સુરિંદ-વૃંદ;

એસો જિનરાજ છોડ, ચોરકું ન ધ્યાઈયે.

ઉઠત૦ ૨

જનમ અયોધ્યા ઠામ, માતા મરૂદેવા નામ;

લંછન વૃષભ જાકે, ચરન સોહાઈયે.

ઉઠત૦ ૩

પાંચસે ધનુષ-માન, દીપત કનકવાન;

ચોરાશી પૂરવ લાખ, આયુ સ્થિતિ પાઈયે.

ઉઠત૦ ૪

આદિનાથ આદિદેવ, સુર નર હિ સારે સેવ;

દેવનકે દેવ પ્રભુ, શિવસુખ દાઈયે.

ઉઠત૦ ૫

પ્રભુકે પાદારવિદ, પૂજત હરખચંદ;

મેટો ભવ-દુઃખદંદ, સુખ-સંપદ બઢાઈયે. ઉઠતો ૬

૨ શ્રીઅજિતનાથજિન-સ્તવન.

તું પરમેશ્વર મેરો, અજિતજિન, તું પરમેશ્વર મેરો;

તું ત્રિભુવનપતિ સમરથ સાહિબ, ખિજમતગાર હું તેરો. અં ૧

વિષય-વિકલ જે દેવ કહાવત, સો તો મોહ અંધેરો;

રાગ દોષ વિણ જગ ઉપકારી, યાહી દેવ ભલેરો. અં ૨

મેરે મનમેં તુંહી વસત હે, નામ જપત હું સવેરો;

સેવા ન છોડ કબહુ ચરણકી, હોઈ રહું નિતુ ચેરો. અં ૩

મોપર કરૂણા કર જગતારક !, દુઃખ સહ્યો મેં ઘણેરો;

અખ મોયે દીજે મહાસુખ એસો, જામે નહિ ભવ ફેરો. અં ૪

મેરે મહોદય કાજ કીયો મેં, શરણુ જગપતિ કેરો;

ભાનુચંદ્ર પ્રભુ સેવત પાયો, દિનદિન સુખ અધિકેરો. અં ૫

૩ શ્રીશાંતિનાથજિન-સ્તવન.

મોહ્યો મુજ મન તુમ ગુણે, શ્રીશાંતિનાથ જિનરાયારે;

મહેર કરો મુજ ઉપરે, લાગું લળી લળી પાયારે. મોં ૧

તુમ નામામૃત-વેલડી, મેં પીધી નિરધારેરે;

ભવ ભવ-સંકટ ટાળજે, પાતક દૂર નિવારેરે. મોં ૨

સેવક જાણી આપણો, તો કર કયું ન સંવાહોરે;

તારોજી ત્રિભુવનધણી, તારક સાચ કહાવોરે. મોં ૩

તુમ મુખ-ચંદ્ર જ પેખતાં, મુજ થાયે ઉલ્લાસોરે;

મો મુખ એકજ જીભડી, કહી ન શકું જસ તાસોરે. મોં ૪

શાંતિ-કરણ તું સાહીબા, સેવકને સુખ દાતારે;

પ્રેમચંદ્રને આ-પ-જે, અવિચલ સુખની સાતારે. મોં ૫

૪ શ્રીમહાવીરજન્મકથાણુક-સ્તવન.

આજ મહોચ્છવ રંગ રલીરી, જાયો સુત તિસલાદે રાની;
 કામિત પૂરણ, કામ કલીરી, આજ મહોચ્છવ રંગ રલીરી. ૧
 સહી સનગાર, સકલ સુરવનિતા, અપને અપને મહેલ ચલીરી.આ.
 આવત સિદ્ધા, રથ કે આંગન, પૂરત મોતીયન-ચોક મલીરી. આ.૨
 ઇંદ્ર હુકમ કર, ધનદ પઠાયો, સખ વસુધા ધન ધાન્ય ભરીરી. આ૦
 કનક રત્નમણિ, પંચ વરનકે, કુસુમ વિષ્ણેરત ગલીય ગલીરી.આ.૩
 ઇંદ્રાણી મિલ, મંગલ ગાવત, નાચત નાટક સુર કુમરીરી. આ૦
 બાજત ગહન, શબ્દ કર હુંદુભિ, વીણા વેણુ મૃદંગ ભલીરી. ૪
 જયજયકાર, ભયો તિહું જગમેં, વ્યાધિ વ્યથા સખ દૂર ટલીરી.
 હરખચંદ્ર જન-મેં પ્રભુ મેરે, મનકી આશા સફલ ફલીરી. ૫

૫ શ્રીમહાવીર કેવલજ્ઞાન કથાણુક-સ્તવન.

મહુસેન વનમેં આયા જગસ્વામી, વીર પ્રભુવર કેવલ પામી. મ૦
 ઇંદ્રભૂતિ આ-દે દિજ મિલિયા, ચઉદ વિદ્યા ચઉવેય પારગામી. ૧
 સર્વજ્ઞ સુનકે અમર્ષે આયા, પૂછન વેદ અરથ ગુનધામી. મ૦ ૨
 પ્રભુદિહાર દેખત, વિસ્મિત ભયે, ભક્તો પાય નમે મહવામી. ૩
 વેદપદે જીવાદિક સંશય, છેદ દીયે સંજમ શિવગામી. મ૦ ૪
 દ્વાદશ અંગ ર-યે ગણધરવર, અનુપમ પ્રભુમુખે ત્રિપદી પામી. ૫
 દ્રવ્યકે ઉત્પાદ, વ્યય ધ્રૂવ જાને, જ્ઞાન-નિધાન હુવે નિઃકામી. ૬
 ચઉવિહ સંધ થા-પી શિવ વરીયા, તુમ પદ રત્ન નમે શિરનામી. ૭

૬ શ્રીઅરિહંતદેવનું સ્તવન.

અરજ હમારી સુન લિજીયે, જિનમતકે રાજા. અરજ૦ (ટેક)
 દુશ્મન ક્રોધાદિક લગારે, પંચ પ્રમાદ ઠગેરા;
 તેરે કાઠિયા કેડ ન મૂકે, વિષયાદિક રહે ઘેરા. જિ૦ અ૦ ૧
 આઠ કરમ મોયે નાચ નચાવે, જોનિં લાખ ચોરાશી;
 નિજ ગુણ વિણ કહું કામ ન સરિયો, તુમસે કહું અવિનાશીરે. ૨
 ધરમ ધરમ કરતો જગ હુંઠે, ધરમ-મરમ નહિ જાને;
 સાચે ધરમ વિના લહે કેસે, તત્ત્વ વાત પહેચાનેરે. જિ૦ અ૦ ૩
 ભવવનમાંહે ચેતન ભમતાં, સમકિતકું નહિ પાચો;
 ગિલગિચીયા જેમ ગુડતા ગુડતા, અજકે નરભવ આયોરે. ૪
 સમરથ સાહિબ જાન પ્રભુજી, તુમ દર્શન મન ભાચો;
 મુગલિ નગરકી ડીગરી દીજે, અખીરચંદ ગુણ ગાયોરે. ૫

૭ શ્રીનવપદજીનું સ્તવન.

ભવિ ! પ્રીત કરી, નવપદ ગુણનિધિ દાયક લાયક સેવીએ. (ટેક).
 તિહાં પ્રથમ દેવ અરિહંત ભાખ્યા, હજી શ્રીસિદ્ધ ગુણી દાખ્યા;
 ત્રીજા આચારજી ગુરૂ આખ્યા. ભવિ૦ ૧
 ચઉથે પદ ઉપાધ્યાય રૂડા, પંચમ ગુરૂ સાધુ નહિ કૂડા;
 છઠ્ઠે દંસણુ ધરમે ચૂડા. ભવિ૦ ૨
 સપ્તમ પદ જ્ઞાન સુંદર દીસે, અઠ્ઠમ ચારિત્ર કર્મ પીસે;
 નવમે તપ ઉત્તમજન કીસે. ભવિ૦ ૩
 રાગદ્વેષ મોહ દૂર કરી, આશા-સંવેગ-સંતોષ ધરી;
 ધ્યાવો તો એહ છે ધર્મ-તરી. ભવિ૦ ૪
 સાગર નિધિ વસું ઇંદુ સમે, આશ્વિન સિત પૂરણ જ્ઞાન રમે;
 હર્ષે જગ જસ પરતાપ નમે. ભવિ૦ ૫

૮ પન્નુસણુપર્વનું સ્તવન.

ભાઈઓ ! આંચો શ્રાવણ માસ, પ્રગટ્યો પુણ્યપ્રકાશ,
આછેલાલ પર્વ પન્નુસણુ આવીયાંજી;

મોહું મંગળ જોહ, ઉત્તમ ગુણુનિધિ તેહ,
આછેલાલ ભવિજનને મન ભાવીયાંજી. ૧

શત્રુજય તીરથ સાર, મંત્ર માંહિ નવકાર,
આછેલાલ વ્રતમાં શીલવ્રત જાણીએજી;
નીરમાં ગજપદ નીર, વસ્ત્રમાંહિ જેમ ચીર,
આછેલાલ તેમ એ પર્વ વખાણીએજી. ૨

જે પરવે સુરરાય, અઘ્ટમે દીપે જાય,
આછેલાલ અઠ્ઠાઈ ઓછવ તિહાં કરેજી;
તિહાં વૃંદારક-વૃંદ, વંદે શ્રીજિનચંદ,
આછેલાલ અંગ-ઉચ્છાહ ઘણો ધરેજી. ૩

જગમાં તે ધન ધન્ય, આરાધે કૃત પુન્ય,
આછેલાલ પર્યૂષણુ વિ-ધિ સદાજી;
તસ ઘર મંગળ માળ, પામે ભોગ રસાળ,
આછેલાલ દુઃખદોહગ ના-વે કદાજી. ૪

ત્રીજે ભવ મનોહાર, આઠમે તો નિરધાર,
આછેલાલ શિવરમણી લી-લા વરેજી;
તસુ ગુણુ ગાઈ જગીશ, વાઘજી મુનિનો શિષ,
આછેલાલ ભાણુ ઈચ્છા પૂ-રણુ કરેજી. ૫

જૈનં જયતિ શાસનમ્

ધાર્મિક બાળપોથી

